

ARISTOTELIS LIBRI DE
 Generatione & interitu, Interprete Io. Genesio
 Sepulueda Cordubensi.

Cum Priuilegio.

Venit Ioanni Paruo, sub flore Lili
 aurei, uia ad diuum Iacobum.

PETIT

PETIT

IO. GENESII SEPVLVEDAE CORDVBEN-
sis ad Adrianum VI. Pontificem Maximum in con-
uersionem Librorum Aristotelis de Ortu
& Interitu Præfatio.

PRINCIPES, AC REGES PRAE-
missio munere salutare non est humanum inuentū,
ut quibusdam placere uideo, qui à consuetudine Per-
sarum, inter quos Regem sine muneribus adire ne-
fas erat, id emanasse putant, sed diuinæ Legis institu-
tum. In qua cum scriptum sit, non apparebis uacuis
ante dominum Deum tuum, satis declaratur, pieta-
tis munera à clientibus subditisque offerri fas esse, eadem non debere esse
principibus iniocunda, cum Deo immortalis constet esse pergrata. Nec re-
fert, quàm sint illa pretiosa, modo allata uenerabundo animo donantis fa-
cultatibus conueniant. pietatis nanque indicium, non diuitiarum argumē-
tum illud esse debet. Hæc ego cum animo uoluisssem, tēque Adriane Sex-
te Pontifex Max. adire, coramque uenerari statuisssem, ne ante Summum
Dei Sacerdotem, & Christi Vicarium parum obsequens diuino præcepto
inanis apparerem, quod potui, uigilias meas tibi afferre constitui, quibus
Aristotelis libros de Ortu & Interitu è Græco in Latinum sermonem con-
uertii. Quod munus si te non modo maximo & pontifice & principe, sed
etiam singulari diuinarum humanarumque rerum scientia prædito, ut
est, ita esse indignum uidebitur, mihi tamen non debet esse fraudi, qui te
quoquo modo possum colo. Nam, ut est apud Plinium, mola falsa litant
qui non habent thura. & ego tibi earum frugum, quas ex meis studiis
percepi qualescunque sunt, primitias offero, maiora si habuisssem dicatu-
rus. Hoc certe munusculum huiusmodi est, ut ne Isocratem quidem
offensurum fuisse uideatur, qui eorum uersutiam ferre non poterat, qui
uasa aurea, argenteaque, & cætera huiusmodi, quibus ipsi magnopere
indigerent, principibus earum rerum ditissimis donabant: neque enim
munerationem illam, sed callidam mercaturam esse aiebat. cum pudeat
magno animo principes suam magnificentiam pauperum liberalitate
superari, nisi cumulate illis gratiam referentes, ipsorum munera ma-
ioribus donis rependant. Vnde illa Emanuelis Leonis uiri Hispa-
norum, qui fuere uel sunt, magnitudine animi, magnificentiaque ne-
mini futuri secundi, si scisset tantas animi uires ullo freno temperare, ur-
bana simul, & scita suæ parcitatis excusatio. qui cum exhaustis lar-
gitate opibus, pauperi munerato paria modo retulisset, Parce inquit

amice. est enim tam effectus ager, ut non plus ualeat reddere, quam feminis acceperit. At meum hoc facile à tali suspitione uel eo uendicabitur, quòd cum tuas opes in hoc quoque genere maximas, quæ tibi à tua singulari diuinæ, atque humanæ Philosophiæ cognitione largissime suppetunt, nulla ex parte adauxerit, meas certe non extenuauerit, sed reddiderit potius uberior. Ea est enim studiorum fecunditas, ut largius suppetat liberalius eroganti. Neque uero nostrum hunc laborem propter te susceptum fuisse uideri uolo. quid enim alienius, quam noctuas, ut aiunt, Athenas comparare? sed propter philosophantium nonnullum fortasse commodum susceptum. ob id quoque tuo nomini consecrare fas esse duxi, quia cum sit munus Summorum Pontificum maxime proprium litteris, litterarumque studiofis patrocinari, hoc tuarum partium tanto magis esse uidetur, quanto cæteris tu doctior es. Vt enim Nicolaus V. Pont. Max. uir in primis eruditus merito indignabatur aliquos esse poetas in Vrbe, qui sibi ignorarentur, ille uero ullos ibidem bonos esse negabat: nam cur ad se, qui & malis pateret, eos non uenire? sic ipse merito indignari posses, ullos esse in urbe tua philosophos, qui aliquid in communem studiorum utilitatem meditati, id in uulgus emitterent te inscio, qui cum eximia doctrina singularibus uirtutibus coniuncta ad fastigium rerum diuino quodam modo euectus fueris, Pontificatum non ob id tantum accepisse uideris, ut quod facis, ecclesiæ lapsæ subuenires, sed etiam ut bonarum artium studia iacentia excitares, nutantia stabilires, se erigere incipientia foueres, manumque porrigeres. quam non hic est locus eximias tuas uirtutes, animique dotes prædicandi. Quod munus iis ego de legabo, qui tua facta priuatim dicent, quique Caroli Cæsaris pace belloque gesta commemorabunt. quæ satis constat non posse memoriæ prodi, ut ipse non magnam eius historiæ partem occupes. Non solum quòd optima eademque maxima illius regna tuæ fidei atque prudentiæ commissa in turbulentissimis temporibus, antequam ad Summum Sacerdotium uocareris, tam strenue moderatus es, ut Hispania te gubernatore ex sæua quasi tempestate, qua fuerat atrociter (diu iactata, incolumis in portum delata fuerit: sed etiam quia ut Alexandri Macedonis uicia non absque insigni Leonidæ præceptoris eius nota uituperantur, sic Caroli Cæsaris eximias uirtutes non poterunt sine magna tua laude commemorari. Cui à Maximiliano Cæsare Principe sapientissimo, qui te inter bonos optimum, inter doctos doctissimum iudicarat, magister morum & doctrinæ datus, talibus eum imbuiisti, formastique moribus, ut non plus maiorum claritate, ac hæreditario iure, quam propriis uirtutibus tanto imperio dignus esse uideatur. sic uidelicet deo mortalibus prospiciente, ut sanctissimus, ac integerrimus Pontifex, cum optimo & inuictissimo Imperatore aliquando res humanas concordiam animo, uelut bonus pater cum pientissimo & ad suos mores formato filio moderaretur. Sume igitur Libellum a me nec paruo labore, nempe Græciæ

expositoribus euolutis , nec mediocri cura conuersum . quem si quando li-
 buerit cum aliorum interpretatione conferre , intelliges fortasse hunc labo-
 rem non temere à me fuisse susceptum , non magis quàm opus de Incessu
 animalium , uel alios Vndecim libros & ipsos ad naturam pertinentes ani-
 malium , interpretandi , quos à me superioribus diebus emissos , quia eiusdem
 auctoris opus sunt . in eodem uolumine comperies : & libros Meteorologico-
 rum à me & conuersos , & iustis Commentariis enarratos , quæ magna ex
 parte è Græcorum fontibus haurimus , prope diem expectato . Vale . Pisis
 Idibus Maiis An. M. D. XXIII.

ARISTOTELIS DE GENERATIONE ET
interitu Liber prior interprete Io. Genesio Sepulveda Cordu-
benfi, ad Adrianum Sextum Pontificem Maximum.

GENERATIONIS, ET INTERITVS
omnium pariter, quæ natura gignuntur, & occidunt,
causæ differendæ sunt, atque rationes. Accretio item,
& alteratio quid sit, disputandum est. Et utrum alte-
rationis, & generationis natura eadem sit intelligēda,
an diuersa, ut nominibus quoque discernuntur. Veteres ergo partim gene-
rationem simplicem appellatam, alterationem esse tradūt, partim eas dif-
ferre. Nam qui uniuersum, unum esse dicunt, & ex uno cuncta gignunt, ii
alterationem generationem esse, fateri conuincuntur, & quod proprie fit,
alterari. Qui uero plura, quàm unum materiam esse statuunt, ut Empedo-
cles, & Anaxagoras & Leucippus, ii differre aiunt. Quāquam Anaxagoras
propriam uocem ignorauit, qui gigni, & interire hoc esse quod alterari sta-
tuit, cum tamen elemēta multa esse dicat, ut & alii. Nam Empedocles cor-
porea quatuor, cūcta uero adiunctis motoribus, sex numero esse affirmat.
Anaxagoras innumera. Item Leucippus & Democritus. Ille nanque res
similium partium, elemēta esse statuit, ut os, carnem, medullam, & cætera,
quorum cuiusque pars æquiouoca est. Democritus & Leucippus ex indiu-
dus corporibus cætera constitui tradunt, & hæc infinita esse tum multitu-
dine, tum etiam formis. Et composita differre inter se iis, ex quibus constāt
eorundem positione & ordine. Cæterum quæ tradit Anaxagoras, cum
Empedoclis dictis pugnare uidētur. Alter enim dicit ignem, aquam, aerē,
terram quatuor esse elemēta, eademque carne, & osse, & cæteris eius gene-
ris, quæ partibus constant similibus, simpliciora. Alter simplicia hæc esse
ait, & elementa. Terram uero, ignem, & aerem composita. siquidem ho-
rum seminarium uniuersale existere. Qui ergo cuncta ex uno constituūt,
ii asserant, necesse est, generationem, & interitum esse alterationem, ut qui
fateri cogantur, subiectum semper idem, ac unum persistere. quod quidem
alterari nuncupatur. Qui uero plura genera faciunt, ii alterationem diuer-
sam esse à generatione confiteantur oportet. Nam coeundo, & dissoluendo
generatio accidit & interitus. Quamobrem Empedocles ad hunc modū
ait, Cuiusque natura nihil est aliud, quàm mistio, & mistorum dispositio.
Itaque satis intelligitur, hunc sermonem positioni illorum esse consenta-
neum, & ipsorum talem esse doctrinam. Sed quanquā alterationi, & gene-
rationi aliquid interesse fateri conuincantur, hoc tamen ipsorum decretis
constare nequit. Nec uero est factu difficile, perspicere ueram esse hanc no-
stram disputationem. Nam ut quiescente substantia, mutationem tamen in
ipsa fieri cernimus, quam accretionem, & imminutionem appellamus, sic

item alterationem. Cæterum ad istorum doctrinam, qui plus quàm unum principium faciunt, nihil ualeat alterari. Siquidè affectiones, per quas hoc contingere dicimus, discrimina sunt elementorum. uerbi causa calidum & frigidum, album & nigrum, ficcum & humidum, molle & durum, & reliqua. ut Empedocles dicebat, solem album uidere licet, & calètem prorsus, imbrem autem caliginosum & frigidum. Et de reliquis ad eundem modum statuit. Quare si neque ex igne aqua, nec ex aqua terra fieri potest, ne ex albo quidè nigrum, nec denique ex molli durum fiet. cui similis est cæterorum ratio. At istud erat alteratio. Aut certe statuendum est, unam semper materiam appositis adesse, siue loco, siue incremèto & decremento, seu denique alteratione mutantur. Iam hoc perinde necessarium est, atque alterationem existere. Nam si alteratio est, subiectum quoque elementum unum est, & una materia omnium, quæ in se uicissim transeunt. Rursus si subiectum est unum, alteratio est.

Empedocles igitur tum rerum usui, tum etiam sibi pugnantia dicere uidentur. qui simul elementum alterum ex altero fieri negat, sed ex his alia cuncta gigni, simul ubi uniuersam naturam, excepta discordia in unum coegit, rursus ex uno singula gigni affirmat. Quare ex uno aliquo aliud aqua fit, aliud ignis. cum uidelicet quibusdam differentiis, & affectionibus seiungantur, ut ipse dicit. Solem album & calentem, terram grauem & duram. His igitur discriminibus sublatis, possunt enim auferri, utique cum genita sint, dubium non est, quin necessario ex aqua terra, ex terra aqua generetur, & alia uicissim ex aliis pari ratione. non modo tunc, sed nunc etiam, dum affectionibus mutantur. Eius autem disciplinæ consentaneum est, has aduenire posse, & rursus secedere, præsertim pugnantibus, ut ipse ait, inter se discordia & amicitia. quæ causa fuit, ut ex uno cuncta gignerentur. haud enim cum essent etiamnum ignis, & aqua, & terra, essent unum uniuersum. Nec illud satis liquet, utrum ei principium unum esse statuendum sit, an plura: ut ignem, & terram, & quæ sunt eiusdem ordinis. Qua enim uelut materia subiicitur id, ex quo per motum transferendo terra fit, & ignis, unum est elementum. qua uero hoc ex compositione fit, illis coeuntibus, ipsa uero ex dissolutione, illa magis sunt elementaria, & priora natura.

Ortus igitur & interitus simplex dicendum est in uniuersum, sint necne, & quomodo sint. Idem de cæteris simplicibus motibus, ut de auctione, & alteratione differendum est.

Itaque Plato de rerum ortu solum, & interitu quomodo rebus adsint differuit. nec uero de omnibus, sed de elementorum tantum generatione. At quomodo carnes, ossa, & cætera id genus gignantur reticuit. Iam alteratio & accretio quomodo rebus contingant, nihil docuit. & ut semel dicam, excepto Democrito, qui nihil uidetur neglexisse, nemo quicquam præter summa rerum perstrinxit. In reddèdo autem modo discrimen est. Nam de accretione, mea quidè sententia, nihil fere quisquã statuit egregie,

uel quod non esset cuius in promptu dicere. Aiunt enim aliquo accedente res augeri simili. Sed quomodo id fiat, nihil dicunt. Item de mixtione, & cæteris nihil fere disputarunt, non magis, quàm de efficiendo & patiando, quomodo faciat hoc, illud patiatur, in operibus naturalibus. Democritus autem & Leucippus, qui figuras faciunt, alterationem, & generationem efficiunt ex his: quippe discretione & concretione ortum, & interitum: ordine & positione alterationem. Idem in eo, quod res apparet, uerum consistere rati, cum & pugnantia, & infinita apparerent, infinitas figuras confixerunt. Itaque idem contrarium diuersis uideri, ob compositi mutationes, & parui temperatura mutari, ac demum diuersum uno mutato uideri. Nec id mirum esse debere, cum ex iisdem literis Tragedia fiat, & Comædia.

At quoniam cunctis fere generatio ab alteratione differre, resque concretione gigni, discretione aboleri, uicissitudine autem affectionum alterari uidentur, de his rebus differere sapientiæ studiosi partes sunt. Hæc enim quaestio latissime patet. Nam si concretio generatio sit, multa, quæ fieri nequeunt, eueniant. Contra uero diuersæ rationes urgent, nec quas dissoluere facile queas, quasi fieri nequeat, nisi generatio concretio sit, quin generatio aut funditus tollatur, aut hoc sit quod alteratio. uel si & hoc, difficile quidem est soluere, experiendum est tamen.

Ac primum omnium differendum, utrum res sic gignuntur, alterantur, & augentur, & his opposita patiuntur, ut prima principia sint indiuiduæ magnitudines: an nulla est indiuidua magnitudo. refert enim quàm maximi. Iterum si magnitudines indiuiduæ habentur, utrum corporane sunt, ut Democritus, & Leucippus opinantur: an plana, ut in Timæo scriptum est. Hoc igitur, ut docuimus alio in loco, procul est à ratione, dissoluere usque ad plana: adeo, ut corpora indiuidua probabilius asserantur. quanquam ne hoc quidem est uerisimile. Cæterum his, ut supra dixi, alteratio, & generatio constare potest, si quis idem conuersione, & diuerso tactu mutauerit. Item figurarum discriminibus, quod Democritus facit. Itaque colorem esse negat, quippe conuersione corpora dicit colorari. Ad plana secantibus, non item. planis enim compositis in latitudinem, nihil efficitur præter solida: haud enim ex ipsis ualeant affectionem generare. Sed quo minus possent confessæ, & consentanea perspicere, paucarum rerum usus fuit in causa: nam qui plus operæ, & studii in doctrinam naturalem contulere, ii magis queunt ea principia ponere, quæ ualeant magna ex parte colligere. Isti uero ex multis rationibus rerum inexperti, dum pauca respiciunt facilius pronunciant.

Quibus facile intelligas, quantum intersit physice, & logice disputantibus. Hi enim de indiuiduis magnitudinibus differentes fore aiunt, ut separatus triangulus plura sit. Democritus autem & proprias, & ex natura ductas rationes secutus esse uideri potest, ut in processu declarabitur. Haud enim controuersia uacat, si quis statuatur esse corpus aliquod omni ex parte diuiduum, & hoc fieri possit. Nam quid erit, quod dissectionem effugiat?

quoniam si corpus est omni ex parte diuiduum, & hoc fieri potest, si fuerit omnino diuisum, non facta simul diuisione, quin uel simul facta, nihil tamen erit impossibile. Ergo & per medium similiter. Ad summam si omni ex parte natura diuiduum est, etiam si fuerit diuisum, tamen nihil factum fuerit impossibile. nam & si in decies millies decies millena fuerint diuisa, nihil erit impossibile: quanquam fortassis nemo ualeat diuidere. Ergo quoniam corpus omni ex parte tale est, dissecetur: quæ tandem magnitudo supererit? nempe nulla reliqua esse potest. tunc enim aliquid esset indissectum. at erat omni ex parte diuiduum. Quod si nullum corpus est futurum, nec ulla magnitudo, & est futura diuisio; aut constabunt corpora ex punctis, expertiaque erunt magnitudinis ea, ex quibus constituuntur, aut nihil omnino. quare siue fiat ex nihilo, siue sit compositum, omne nihil erit nisi apparens. Pari ratione, si ex punctis componeretur, non esset quantum: nam cum in una magnitudine tangerent, & essent una magnitudo, ac omnia essent, tamen nihilo maius totum efficerent. si enim dissectum fuerit in duo, uel in plura: totum nihilo minus, aut maius erit, quam prius. Quare & si omnia puncta componantur, nullam tamen efficiant magnitudinem. Cæterum si inter diuidendum aliqua uelut scobs fiat corporis, & sic ex magnitudine corpus quoddam exeat, eadem sit ratio, quomodo illud diuiduum est. si enim quod abscesserit, corpus non est, sed species quædam separabilis, aut affectio, estque magnitudo puncta, aut sic affecti contactus, res mira est ex non magnitudinibus constare magnitudinem. At uero puncta ubi erunt siue immobilia sunt, siue mouentur? Contactus autem semper unus est aliquorum duorum: ceu aliquid existat præter contactum, diuisionem, & punctum. Quodcunque igitur, aut qualecunque corpus omnino diuisum esse posueris, omnia hæc eueniunt. Præterea si lignum aut aliquid aliud, postquam diuiseris, rursus cõposueris, iterum par euadet, atque unum. Ergo perinde sese res habeat, uel si per omnem notam lignum secueris. Cum ergo undique diuisum sit potentia, quid diuisioni superest? num affectio quædam? at quomodo in hæc dissoluitur, & fit ex his, uel quomodo hæc separantur? Quamobrem si fieri non potest, ut ex contactibus, aut punctis magnitudines cõstent, corpora indiuidua sint, & magnitudines, est necesse. Quamquam qui hæc statuere, iis nihilo secius accidit impossibile. De quibus rebus etsi aliàs est à nobis disputatum, hæc tamen hoc in loco refutare est operæ pretium. quocirca quæstio rursus est à principio repetenda.

Esse igitur omne sensibile corpus, per quancumque notam, diuiduum, & indiuiduum non est absurdum. Est enim diuiduum potentia, actu uero indiuiduum. ut sit autem simul omni ex parte diuiduum in potentia, fieri posse uideri potest. si enim potest, si fiat, non ut simul utrumque sit, actu indiuiduum & diuisum, sed diuisum per omnem notam, nihil reliquum sit, & corpus in incorporeum abeat, & rursus fiat ex punctis aut ex nihilo. at hoc qui fieri potest? Cæterum diuidi corpus in magnitudines separabiles, ac semper minores, & in semotas, discretasque

perspicuum est. Non ergo particulatim diuidenti comminutio esset absque fine. nec ualet simul per omnem notam diuisum esse, cum id fieri nequeat, sed quadam tenus. Neesse est ergo existant corpora indiuidua, quæ sub aspectum non cadant: præsertim si concretione futura est generatio, interitus discretione. Atque hæc quidem ratio est, quæ extorquere uidetur confessionem corporum indiuiduorum. Sed quomodo Democritus circumueniat aperiamus, eiusque detegantur insidiæ. quia nanque punctus punctui non est contiguus, idcirco magnitudines quodammodo sunt omnino diuiduæ, aliàs secus. Videtur autem, cum hoc statuitur, ubique, & passim punctus existere: ut sit neesse in nihilum diuidi magnitudinē, cum ubique punctus sit, ac proinde ex contactibus, uel punctibus constet. hoc est, magnitudo est omnino diuidua, quia unus punctus est ubiuis, & omnes ut singuli. quia uero plures uno non sunt, cum non sint contigui, idcirco non est omnino diuidua. nam si per medium sit diuidua, per continuū quoque punctum diuidua sit. non enim signum signo, aut punctus punctui continuus est. Hoc autem est diuisio & compositio, ac proinde concretio, & discretio. at non indiuidua, aut ex indiuiduis (multa enim sequerentur absurda) nec sic, ut omnino fiat diuisio, quod tunc efficeretur, si punctus esset punctui contiguus: sed in parua & minora, & concretio ex minoribus.

Sed ne simplex quidem, & perfecta generatio concretione, & discretione definitur, ut quidam prodidere. qui & alterationem putauerunt esse mutationem in continuo. quod quidem uelut caput est, & fons omnium errorū. Existit enim generatio simplex, & interitus non in congregatione, & seiunctione, sed cum hoc in illud mutatur. Alii autem omnē huiusmodi mutationem alterationem esse arbitrantur, cum tamen in hoc discrimen existat. nam in subiecto, hoc secundum rationem est, illud secundum materiam. Cum igitur in his fuerit mutatio, generatio erit, & interitus: cum uero in affectionibus, & ex accidenti, alteratio. quanquam res prout concernuntur, aut è diuerso discernuntur, interitui opportuniore sunt. Si enim aqua in guttas diducatur, celerius aer generetur: eadem si cogatur, lentius. Sed hæc post magis aperiemus: nunc illud satis sit statuisse, fieri non posse, ut generatio sit concretio. utique qualis à quibusdam traditur.

Quibus definitis sequitur inuestigare, num simpliciter quicquā nascatur, deficiatque: an nihil proprie, sed semper ex aliquo aliquid fiat. uerbi causa, ex ualente ægrotus, ex ægroto ualens. uel paruū ex magno, & magnū ex paruo. & ad hunc modū cætera omnia. nā si generatio simplex futura est, fiet simpliciter ex non ente: ut uerum dictu sit, non ens quibusdā adesse. Aliqua enim generatio est ex non ente aliquo: ut ex non albo, uel non pulchro. generatio uero simplex ex non ente simpliciter. Simpliciter autē significat uel primū per singula entis prædicamēta, uel uniuersum, & id cuius ambitu omnia continentur. si primū, generatio substantiæ erit ex non substantia. At cui substantia & hoc abest, huic haud dubie ne cæterorū quidē prædicamentorū

ullum adest: uerbi causa, nec quale, nec quantū, nec ubi. Alioquin substantiarum affectiones secerni possent. sin autem non ens prorsus significat, erit omnium rerū in uniuersum negatio: ut sit necesse, quod gignitur, id ex nihilo efficiatur. de quibus rebus quanquam est alio in loco à nobis disputatum, & multis rationibus definitum, nunc tamen illud fuit paucis perstringendum res quodammodo ex non ente simpliciter gigni, alias ex ente semper. Necesse est enim quod potentia est ens, actu uero non ens, id utroque modo dictum præexistat.

Sed quòd his definitis mirabilem præfert quæstionem, id rursus explicare oportet, quomodo est simplex generatio, cum sit ex ente potentia, siue aliter utcunque? Nam quærat aliquis, num sit generatio substantiæ, & huius, & non talis, aut tanti, aut ubi: & ad eundem modum de interitu ambigat. Quoniam siquid generatur, nempe aliqua substantia potentia erit, actu non erit, ex qua substantia generatio futura sit, & in quam quod interit, necessario transeat. Vtrum ergo huic aderit aliorum quidquam actu? id est utrum erit quantum, aut quale, aut ubi id, quod potentia tantum est hoc, & ens, simpliciter autem neque hoc, neque ens? Si enim nihil, sed omnia potentia, non modo separabile accidit, id quod ad hunc modum est non ens, sed etiam ex nihilo præexistente (quod antiqui philosophi nimirum semper reformidarunt) generatio fit. Sin autem cum id ei non suppetat, ut sit hoc aliquid uel substantia, adsit tamen prædictorum quidquam, possint ut diximus, affectiones substantiarum separari.

De his ergo, quoad licet disputandum est, reddendaque causa, cur semper sit generatio, tum simplex, tum particularis.

Et cum sit una causa, unde motus principium dicimus proficisci, altera materia, hæc posterior explicanda nobis est. Nã de priore iam disseruimus, cum de motu ageremus. statuentes quoddam principium esse omni tempore immobile, alterum semper moueri. quorum immobilis principii consideratio ad priorem philosophiam pertinet. de illo uero quod continenter mouendo cætera mouet, postea disputabimus, quid huiusmodi sit causa eorum, quæ singularia dicuntur.

Nunc causam tractemus, quæ quasi in materiæ specie posita est, propter quam interitus & generatio naturam nunquã deficiunt. & simul fortassis proposita modo quæstio, quid de interitu simplici, & generatione sit statuendū, explanabitur. Nec uero illa parua quæstio est, quænam causa statuenda sit generationis connectendæ. Siquidem quod aboletur, abit in non ens. Non ens autem nihil est, non aliquid, non quale, non quantū, non denique ubi. Nam si rebus semper aliquid perit, cur uniuersum non est absumptū, & ad inanity redactum? quandoquidem finitum id est, ex quo res quæque generatur. Neque enim non deficit, quia id est infinitum, ex quo gignitur unumquodque, cū hoc fieri non possit. actu enim nihil est infinitū. Potentia uero quo ad sectionē, ut oporteat hanc solam esse, quæ nunquã deficiat,

quia semper aliquid minus fit. At nunc istud non cernimus.

Ergo quia huius interitus, illius est ortus, & huius ortus illius interitus: idcirco irrequietam esse mutationem necesse est. quod quidem sufficiens causa putari debet ortus, & interitus pariter in singulis rebus.

Sed cur interdum alia simpliciter gigni, & aboleri dicantur, alia non simpliciter, rursus est considerandum. Si idem est ortus huius, & illius interitus, & huius interitus illiusque ortus. Hoc enim aliquam rationem poscit. Dicimus enim nunc simpliciter interit, & non hoc tantum. Item hæc est generatio simpliciter, & hic interitus. Rursus hoc aliquid fit, non autem simpliciter fit. Nam qui discit, hunc doctum fieri dicimus: simpliciter fieri non dicimus. Ergo quia hæc, ut sæpe definimus dicimusque, hoc aliquid significant, illa uero secus. idcirco quod quærimus usu uenit. Interest enim in quæ transeat id, quod mutatur. Exempli gratia, transitus fortasse in ignem est generatio quidem simplex, interitus autem alicuius ut terræ. Generatio uero terræ aliqua generatio est, generatio simpliciter nequaquam. interitus uero simpliciter ut ignis, ut ait Parmenides. qui duo id est ens & non ens, ignem & terram esse dicit. Nec interest hæc ponantur, an alia huiusmodi, quandoquidem modum, non subiectum inuestigamus. Transitus ergo in non ens simpliciter simplex est interitus, ut in ens simpliciter, simplex generatio. Sed quibuscunque definiatur siue ignis, & terra illa sint, siquæue alia, horum alterum erit ens, alterum non ens. Vno igitur modo hoc interest simplici tum generationi, tum interitui, & non simplici, aliàs refert qualis materia fit. Nam cuius materiæ differentiæ hoc aliquid significant, ea magis est substantia: cuius uero priuationem, ea est non ens. uerbi causa calidum est quoddam prædicamentum, & species: frigiditas priuatio. At terra ignisque his quoque differentiis discrepant.

Quamquam uulgo sensibili potius & insensibili differre uidentur. Nam cum aliquid in materiam sensibilem transit, id gigni dicunt. tunc uero deleri, cum abit in materiam inaspectabilem. Ens enim & non ens, quod sentitur, & non sentitur esse definiunt, ut scibile ens esse, non scibile non ens: habet enim sensus scientiæ facultatem. ut ergo isti uiuere & esse sensu & facultate iudicant, sic item res ipsas. qui licet ipsum uerum non dicant, tamen uerum quodammodo sequuntur. Aliter enim opinione atque re uera efficitur generatio simplex, & interitus. Nam spiritus & aer iudice sensu minus sunt. quo fit, ut quæ simpliciter intereunt, ea, quod in hæc transeant, interire dicantur. gigni uero cum in rem tractabilem terramque mutantur. Cæterum re uera hæc, quàm terra magis sunt hoc aliquid & species.

Sed cur qui alicuius est interitus, simplex sit generatio, & quæ alicuius generatio, simplex sit interitus, causa reddita est. scilicet ob discrimen materiæ, quod ea sit aut non sit substantia, uel quod altera magis, altera secus, uel quod materia ex qua, uel in quam altera altera sensibilibior existat. cur item quædam simpliciter fieri, quædam aliquid tantum fieri dicantur, idque non mutua

generatione, ut modo dicebamus. Nunc enim hætenus definiuimus, cur cum omnis generatio sit alterius interitus, & omnis interitus sit alterius generatio, non similiter generationem & interitum iis tribuimus, quæ alterum in alterum mutatur. At posterior quæstio non hoc inquirit. Sed cur discēs non simpliciter fieri, sed doctus fieri: qui uero nascitur, hic fieri dicitur. Hæc autem prædicamentis definita sunt. Nam quædam hoc aliquid significant, alia quale, sunt quæ quantum. Ergo quæ non significat substantiã, ea non simpliciter, sed aliquid fieri dicuntur. Cæterum in omnibus pariter prædicamentis generatio dicitur secundum ea, quæ in altero ordine sunt. ut in substantia si ignis, non si terra fiat. In quali si doctus, non si indoctus efficiatur. Cur igitur quædam simpliciter fiant, alia secus, & omnino & in his prædicamentis, satis arbitror explicatum, & cur ut continenter generatio fiat subiectum est causa, ut materia, quippe quod mutatur in opposita. estque in substantiis unius generatio, alterius interitus: & unius interitus, alterius generatio.

Neque uero ambigere oportet, cur generatio semper fiat, rebus pereuntibus. Nam ut interire rem aiunt, cum ad insensibile & non ens peruenit, sic ex non ente generari cum ab insensibili discedit. Ergo siue aliquid sit, quod subiicitur, siue non, certe ex non ente generatur. ita pari ratione efficitur ex non ente, interit in non ens: ut merito generatio nunquam deficiat, cum sit generatio interitus non entis, Interitus uero non entis generatio.

Sed quærat aliquis, hoc non ens simpliciter, utrum sit contrariorum alterum: ut terra, uerbi causa, graueque sit non ens, ignis uero & leue ens, an non? Sed terra est ens, non ens uero materia terræ, perinde atque ignis. quin & illud potest in dubium uenire, sitne utriusque diuersa materia, an tunc non fierent alterum ex altero, neque ex contrariis? Nam igni, terræ & aquæ, opposita adsunt. An quodam modo materia eadem est, aliàs diuersa? Quicquid enim subiicitur idem est, esse autem non est idem. Sed de his hætenus.

Iam generationi & alterationi quid intersit differemus. Has enim mutationes inter se differre certum habeo. Ergo quoniã est subiectum aliquid, est item affectio diuersa, quæ de subiecto dici est apta, & utriusque mutatio existit. Alteratio est, cum subiectum sensibile permanens in suis affectionibus mutatur, oppositis, aut mediis, ut corpus bene ualet, idemque manens rursus ægrotat. Et æs iam orbiculare, iam idem angulosum efficitur. Cum uero mutatur totum, nec manet quicquam sensibile, ut idem subiectum, sed fit, ut sanguis ex omni genituali semine, uel aer ex aqua, aquaue ex toto aere, tunc id generatio unius est, alterius interitus.

Præsertim si mutatio ex insensibili fiat, in id quod sub sensum cadit, uel tactum uel omnes sensus: ut cum aqua ex aere fit, aut in ipsum transit. Aer enim sine controuersia insensibile est. In his autem si qua oppositionis affectio eadem in nasceti, & interempto maneat, ut cum ex aere fit aqua ambo perlucida sunt, & frigida, nihil oportet, uti alterum in quod mutatio effi-

citur, huius affectio fit. Alioquin erit alteratio non secus, quàm si pereat homo musicus, & immusicus oriatur, homo autem idem permaneat. Si ergo musica, & ei opposita priuatio, nõ esset huius affectio per se, nempe alterius esset ortus, alterius interitus. Ergo hæc hominis affectiones sunt. Generatio autem & interitus hominis musici, & immusici. Nunc autem hæc affectio manētis est. & proinde alteratio talia sunt. Oppositionis igitur mutatio, si fiat in quanto, auctio, & imminutio dicitur. si loco, latio: affectione, & quali, alteratio. Cum uero nihil manet, cuius alterum fit affectio, aut omnino accidens, partim ortus uocatur, partim interitus. Iam materia maxime ac proprie, id subiectum est, quod generationis, & interitus est susceptuum. ad quædam uero modum, id quoque, quod aliis mutationibus subiicitur. Nã omnia subiecta, quarumpiam oppositionum susceptiua sunt. Ac generatio quidē & interitus sint, non sint, & quomodo sint. item & alteratio, hactenus differuimus.

Supereſt, ut de auctione disputemus, quid huic interſit, ac generationi, alterationiſque, & augeſcentium quodque quomodo augeatur, decreſcentiũ imminuatur. Ac in primis illud diſpicere eſt operæ pretium, utrum ipſorũ diſcrimen in eo tantum poſitum ſit, circa quod uerſantur. ut ſit uerbi cauſa generatio, huius in illud mutatio, uelut ex facultate ſubſtantia, in actu ſubſtantiam. Auctio autem & imminutio, quæ circa magnitudinem efficitur. Alteratio, quæ circa affectionem. Eſt autem utraque dictorum mutatio ex iis, quæ facultate ſunt ad actum. An in modo etiam mutationis diſcrimen exiſtat? Nam quod alteratur, non ex neceſſitate locum mutare uidetur. ſed ne id quidem, quod generatur. At quod augeſcit, aut uiciſſim minuitur, id locum mutat. quanquam aliter atque id, quod fertur. Nam quod fertur, totum mutat locum: quod uero augeſcit, perinde mutat locum, atque id quod dilatatur. cuius partes ipſo conſiſtente, locum mutant, non tamen ut globi partes, quæ toto globo manente, in loco pari uerſantur. cum augeſcentis partes in maiorem explicentur, decreſcentis in anguſtiorẽ con- trahantur.

Ex quo intelligere licet, generationis, alterationis, auctio- nisſque mutatio- nem non ex eo tantum, in quo uerſantur: ſed ex ipſo etiam modo diſcri- men ſortiri. De hoc uero in quo auctio- nis imminutioniſque mutatio uerſa- tur (uerſari autem uidetur in magnitudine) illud eſt conſiderandum,

Vtrum corpus, & magnitudo ex eo generetur, quod facultate eſt magni- tudo & corpus, actu nec corpus, nec magnitudo. Et cum hoc dicatur duo- bus modis, utro fiat accretio, ex materiãe ipſa, per ipſam ſeparata, an ex eadem in alio exiſtente corpore. An neutro id modo fieri poſſit? Nam ſi fue- rit ſeparabilis, uel nullum occupabit locum, uel quaſi punctus, aut uacuum erit, aut certe corpus, quod ſenſum effugiat. Sed horum alterum fieri non poſteſt, alterum, ut in aliquo habeatur, eſt neceſſe. Nam cum ſit aliquo in lo- co futurum id, quod ex eo efficitur, ipſum quoque in loco eſſe neceſſe eſt,

uel per se, uel ex accidenti. Cæterum si in aliquo inesse debet, siquidem ita separatum sit, ne uel per se illius quicquam sit, uel ex accidenti, multa quæ fieri non possunt, euenient: ut si fiat exempli gratia, aer ex aqua, non fiet aqua transmutata: sed quia ipsius materia in aqua uelut in uase continetur. cum nihil obstet, quo minus materiæ sint infinitæ, ac proinde actu efficiantur. Præterea non sic aer ex aqua fieri cernitur, quasi manente aqua ipse progrediatur.

Itaque fatius est, materiam cunctis separatam efficere, ut eadem sit, & una numero: ratione uero non una. Sed nec puncta, nec lineas materiam corporis ponere conuenit, ob easdem causas. Sed illud, cuius hæc extrema sunt, materia est, quæ sine affectione esse nequit, non magis quàm sine forma.

Simpliciter ergo (ut aliàs est à nobis disputatum) alterum ex altero generatur, idque ab aliquo eiusdem speciei, uel generis: ut ignis ab igne, uel ab homine homo, aut certe ab actu. Nam durum à non duro efficitur.

Sed quoniam materia est substantiæ corporeæ, ac proinde talis corporis (nullum est enim corpus commune) eadem est magnitudinis atque affectionis materia, quæ ratione separari potest, loco non potest. Nisi & affectiones separabiles sunt. Ex qua quæstione satis intelligitur, accretionem non esse mutationem ex eo, quod facultate magnitudo est, actu nullam obtinet magnitudinem: alioquin commune separari ualeat. quod fieri non posse, supra declarauimus. Iam huiusmodi mutatio non esset auctio propria, sed omnino generationis. Est enim auctio, presentis magnitudinis incrementum, diminutio uero decrementum. Ita quod augetur, aliquam magnitudinem habeat oportet, ac proinde nihil est necesse, ut accretio ex incorporea magnitudine sit in magnitudinis actum, quod generatio potius esset corporis, quàm accretio.

Nobis ergo quæstionem ab initio uelut perstringentibus, dispiciendum magis est, cuius tandem sit augetur & decrescere, quorum causas indagamus. Eius ergo quod augetur, pars quæque aucta fuisse uidetur: quod minuitur, pari ratione minor fuisse facta. ad hæc aliquo accedente, crescere: & recedente, comminui. Est ergo necesse incorporeo res augetur, aut corpore. quod si incorporeo, nempe separabile fuerit commune. At supra dictum est, magnitudinis materiam separari non posse. Sin autem corpore, duo corpora in eodem erunt loco, id est augetur, & augetur. quod perinde fieri nequit.

Sed nec illud uerum est dictu, accretionem perinde fieri, ut cum ex aqua efficitur aer. quia tunc maior moles euadit. Hoc enim non erit auctio, sed eius in quod fit mutatio, ortus, oppositi huius interitus. auctio uero neutrius. immo uero uel nullius erit, uel certe eius, siquod uerbi causa, corpus utrifque, hoc est nascenti, & intereunti commune adest. Nam neque aqua neque aer augetur: sed altera perit, alter genitus est. corpus augetur, siquid augetur. quanquam ne hoc quidem fieri potest. Quia ratione oportet ea

conseruare quæ augescenti, & decrefcenti adfunt. quæ quidem tria funt. Vnum, ut augefcentis magnitudinis pars quæque maior efficiatur, uerbi caufa, carnis pars, fi caro forte augeatur. Alterum, ut quidpiam accedat. Tertium ut quod augefcit, id conseruetur, atque perfiftat. Nam cum fimplici- ter quidpiam uel nascitur, uel interit, id non perfiftit. at in alteratione, au- ctione, uel imminutione, quod augefcit, uel alteratur, idem manet. Sed illic affectio, hic magnitudo non eadem manet. Nam fi mutatio prædicta effet auctio, liceret nihilo nec accedente, nec permanēte augeri, aut abfcedente cō- minui, & quod augefcet permanere. At hoc faluum eſſe oportuit. poſitum eſt enim tale quidpiam eſſe auctiōem.

Sed quærat aliquis, quid fit, quod augefcit. utrum id cui fit accessio, ut tibia, fi augeſcat, ipſa maior efficiatur, cibus, quo augefcit, non item. Nam cur non ambo fuerint adaucta? cum & quod, & quo, maius efficiatur. Ut cum aqua uinum temperatur. utrunque enim fimiliter amplius fit. An quia ſubſtantia manet, alterius, id eſt cibi non manet? Nam & in miſtione quod euincit, id demum temperari dicitur. ut uinum. nempe quia totum temperamentum uini, non aquæ fungitur munere. Eadem eſt alterationis ratio. Si caro maneat, & ſubſtantia, adſitque aliqua per ſe affectio, quæ prius non aderat, caro alteratur. Nam quo alteratur, id quandoque nihil patitur, quandoque ipſum quoque afficitur. Alterator uero & motus principium in augeſcente ineſt, & eo quod alteratur, quippe in quibus motor habetur. Nā & ingreſſus cibus & corpus eo fruens maius effici poſſet, ut ſi cibus ſpiritus efficeretur. ſed hoc paſſum attollitur, nec motor in hoc ineſt.

Cæterum quia de his iam ſatis diſputauimus, quæſtionis ſolutio nobis eſt inueſtiganda, ſed ita inueſtiganda, ut auctiōem ſaluo augeſcente, & aliquo accedente, ac uiciſſim imminutionem aliquo abſcedente fieri tueamur. Ad hæc ſignum quodque ſenſibile maius minūſue fuiſſe factum: nec eſſe cor- pus inane, nec ruruſus duas magnitudines in eodem excipi loco. deniq; non augeſcere incorporeo. Cuius caufa ſic eſt accipienda, ut ſtatuamus primum partes diſſimilares idcirco augeſcere, quoniam ſimilares augeſcunt. Ex his enim illarum quæque conſiſtit. deinde carnem, os, & ſimilium partium quanque diſplicem eſſe. ut cæteras ſingulas, quæ ſpeciem habent in materia. Nam materia, & ſpecies caro dicitur & os. Ergo aliquo accedente, ut quæli- bet pars ſecundū ſpeciem augeſcat, fieri poſteſt: ſecundū materiā non poſteſt.

Intelligendum eſt enim quemadmodū ſiqua meſura metiaris aquam, hæc ſemper alia efficiatur, & alia: ſic carnis quoque materiam augeri, nec effici cuique parti additionem, ſed aliam effluere aliam aduenire. Figuræ autem, & ſpeciei cuique particulæ fieri acceſſionem.

Quanquam hoc id eſt proportionaliter augeſcere, in diſſimiliaribus, exem- pli gratia in manu, magis deprehenditur. quippe in quibus materia ab ſpe- cie differre magis perſpicitur, quàm in carne, atque ſimilaribus. quare poſt mortē caro & os perſiſtere magis uidentur, quàm aut manus, aut brachiū.

quo fit, ut carnis pars quæque quodammodo augetur, aliàs secus. Nam secundum speciem cuique fit accessio, secundum materiam non item.

Cæterum grandescit totum accedente quidem aliquo, qui cibus appellatur, & contrarium: sed in eandem speciem transeunte. ut si humidum accedat sicco, idem cum accesserit, mutetur, & siccescat. Nam simile quodammodo augetur simili, aliàs dissimili.

Sed quærat aliquis, id quo res augetur, quale tandem sit. Ergo intelligendum est, hoc facultate illud esse, quod augetur (ut si quod est facultate caro, carnem adaugeat) ac proinde actu diuersum. Hoc autem intercensens caro efficitur. Itaque non ipsum separatim efficitur: tunc enim generatio foret, non auctio. sed id efficitur, quod ipso augetur. Quid igitur ab hoc passum est, ut augetur? an mistum fuit? ut si quis uino aquam infundat, idemque ualeat, id quod mistum fuerit, uinum efficere. & ut ignis, qui combustibile pertingit, sic augendi uirtus inexistentis, quod accessit facultate carnis, actu carnem efficit. idque dum simul existeret. Nam si fieret separatim, generatio esset: cum liceat ignem efficere præsentis lignis iniectis, & ad hunc modum existat auctio. Generatio uero, cum ligna ipsa incenduntur. Neque uero quantum uniuersale generatur: non magis quam uniuersale animal, quod non sit homo, aliquodue singulare. Cæterum ut hic uniuersale, sic quantum illic. Caro igitur, & os, manusue, aut nerui, & horum similes partes, aliquo quanto, non quanta carne accedente augetur.

Ergo qua est facultate utrunque, id est, & quanta, & caro, hætenus adauget. Nam & quanta fiat oportet, & caro. qua uero caro tantum, hac nutrit. Hætenus enim nutritio, auctioque ratione differunt. Itaque nutritur, quatenus quod deficit, conseruatur. non tamé semper augetur. Nutritio enim idem est, atque accretio, sed esse diuersum est. Nam qua est, quod accedit facultate caro quanta, hac uim habet carnis augendæ. nutriendæ uero, qua est facultate caro tantum. Hæc autem species absque materia, uerbi causa, tibia, facultas quædam in materia est. quòd si qua materia, quæ tibia facultate sit, quæque facultate quantum habeat, accesserit, hæc maiores erunt tibiæ.

Cum uero haud amplius efficere potest, sed ut aqua, quæ copiosior subinde uino mista, tandem aquosum efficit, & item aquam, tunc diminutionem quanti facit, specie tamen manente.

Sed quoniam de materia, deque uocatis elementis primum dicere oportet sint, non sint, & utrum ea singula sempiterna sint, an fiant aliquo modo: & si fiunt, utrum alterum ex altero uicissim cuncta eodem modo fiant, an ipsorum unum aliquod primum sit, idcirco necesse est, prius de iis dicamus, quæ nondum definita sunt. Omnes enim tum qui elementa, tum etiã qui ex elementis constituta gignunt, discretionem & concretione, præterea efficientia & perpeffione utuntur. Est autem concretio mistio. Sed quomodo mitionem fieri putemus, non plane definitum est. At nullo efficiente, neque patiente, nec alteratio, nec discretio, concretioque fieri potest. Nã qui plura

faciunt elementa, ii mutua ipsorum efficientia & perpeffione gignunt. & qui ex uno generant, ii quoque efficientiam fateri conuincuntur. Et quidem illud recte afferit Diogenes, nisi ex uno cuncta essent, inter se uiciffim facere, ac pati non posse. uerbi causa, nec calidum frigescere, nec hoc rursus affici calore: haud enim calor in frigus transit, aut hoc in calorem: sed subiectum uarie proculdubio afficitur. Quamobrem quæ faciunt, & patiuntur, horum ut sit una subiecta natura, necesse est. Non igitur omnia, sed ea talia esse uerum est dictu, in quibus inest huiusmodi uiciffitudo.

Cæterum si de faciendo & patiando, deque mistione disputandum est, de tactu quoque differamus oportebit. Nam quæ inter se pertingere nequeunt, ea ne facere quidem, nec pati proprie ualent: nec nisi quodammodo tangencia misceri primum possunt. De his ergo tribus differendum est, quid est tactus, quid mistio, quid denique facere. hinc autem ordiamur, siquidem necesse est, quæ miscentur, ea se mutuo contingant, ac perinde ea, quorum alterum efficit, alterum patitur proprie. quamobrem de tactu primum disputare commodissimum erit.

Vt igitur cætera fere singula nomina multifariam dicuntur, hæc æquiuoce, illa diuersa ab aliis prioribusque, sic item tactus multifariam dicitur. proprie tamen dictus iis adest, quæ situm obtinet. Situs uero iis tandem, qui locum sortiuntur. Nam mathematicis similiter tactum & locum reddere conuenit. siue illorum quodque separatum est, siquodue alio modo sese habet. Ergo si contingi (ut supra statuimus) est ultima simul habere, illa demum inter se contingunt, quæ cum discretas magnitudines, & situm obtineant, extrema simul habent. Sed quoniam situs iis adest, quibus & locus: estque loci prima differentia supra & infra, & alia de numero oppositorum sunt. nempe omnia, quæ contingunt inter se, grauitatem habent, aut leuitatem, utranque uel alteram. Porro quæ talia existunt, ea passiuia & effectiua sunt. ex quo intelligitur ea inter se contingere apta esse, quorum magnitudinum disiunctarum extrema simul sunt, apta inter se moueri, ac uiciffim mouere.

Sed quoniam motor non similiter mouet rem motam, sed hic dum mouet, ut idem moueatur, ille immobilis maneat necesse est: profecto de faciente eodem modo nobis est dicendum. Nam qui mouet, hunc aliquid facere aiunt, & qui facit, is quoque mouere dicitur. Cæterum discrimen existit, & definitione opus est. Neque enim fieri potest, ut omne mouens efficiat, siquidem efficiens patienti opponitur: hoc uero quibus motus est affectio. est autem affectio quatenus modo alteratur. ut album uel calidum. At mouere latius patet, quam efficere. Illud igitur certum est, à mouentibus quodammodo mobilia contingi, aliàs secus. at in uniuersum contingere eorum esse definitur, quæ cum situm habeant, alterum mouere, alterum moueri apta sunt. Mutua uero mouendi uiciffitudo iis adest, quibus facere & pati. Tangens ergo quodammodo magna ex parte tangit id, à quo tangitur,

fere nanque omnia sensui nostro familiaria ita mouent, ut ipsa quoque moueantur. In quibus necesse est, & sic apparet, ut quod tangit, idem à tacto contingatur. quodam modo uero interdum quod mouetur tantum à mouente tangi dicimus, non etiã tangens à tacto contingi. Sed quia quæ eiusdẽ generis sunt, dum mouent ipsa quoque mouentur, necessum esse uidetur, ut quod contingit, ipsum uicissim cõtingatur. quare si quid mouet, cum ipsum immobile sit, ab hoc mobile tangetur, ipsum uero à nullo. Interdũ nanque qui nos mœrore afficit, ab eo tangi dicimur: ille à nobis non item. Ac de tactu quidem, qui ad res naturales pertinet, ad hunc modum definitum sit.

Proximum est, ut de faciendo, & patiando differamus, quibus de rebus suboppositas sententias à maioribus accepimus. Nam plurimorum est consensus, simile à simili nihil aptum esse pati. cum alterum altero nihilo magis uel effectiuũ, uel passiuum sit. omnia enim similiter eadem utrique adesse. dissimilia uero, & diuersa inter se uicissim efficere, & pati apta esse. Quòd si minor ignis à maiore intercipitur, contrarietatem esse in causa. Multum enim paruo contrarium esse.

Democritus unus peculiarem præ cæteris induit persuasionem. ait enim idem, ac simile esse quod facit, & quod patitur. nam diuersa differentiãque fieri non posse, ut alterum ab altero patiantur. Quòd si quæ diuersa sunt, ea quicquam inter se uicissim efficiunt: non quã diuersa sunt, sed quã idem quicquam adest, hoc eis usu uenire. Quæ igitur à maioribus dicta sunt, ad hunc modum sese habent.

Cæterum ad hunc modũ differentes subopposita dicere uidentur. cuius contradictionis causa est, quia cum aliquid totum considerandum esset, quandam partem utrique dicunt. Nam quod simile est, ac omni prorsus discrimine uacat, hoc ne à simili patiatur, ratio est. Cur enim hoc quàm illud potius erit efficiens? Iam si à simili quicquam pati potest, idẽ quoque à se ipso patiatur licebit. Quòd si hæc ad hunc modũ sese habeant, nihil esse possit interitus, ac motus immune. Nam si simile in eo quod est simile, efficiens est, uniuersum se ipsum mouebit.

Similis est eius ratio, quod est omnino diuersum, & nequaquam idem. nam neque albedo à linea quicquam pati ualeat, nec linea ab albedine: nisi forte ex accidenti: si uerbi causa usu ueniret ut linea esset uel alba, uel nigra. Haud enim ex natura excluditur alterum ab altero, quæ neque opposita sunt, neque ex oppositis constant.

Sed quoniam non quoduis ad patiendum, ac uicissim efficiendum est aptum, sed quæ contraria sunt, aut contrarietate habent, idcirco necesse est, ut efficiens genere quidem simile, idẽque sit, atque patiens. specie uero dissimile & oppositum. Corpus enim à corpore, sapor à sapore, à colore color, in summa à cognato cognatum, ut patiatur aptum est.

Cuius causa intelligitur, quia contraria quæque in eodem genere sunt. Porro contraria inter se faciunt, & uicissim patiuntur. Quare efficiens &

patiens quodam modo eadē, aliās diuersa inter se, ac dissimilia sint, necesse est. Sed quoniam patiens & efficiens, genere eadem & similia, specie dissimilia sunt, & contraria talia existunt, haud dubie contraria & media passiuā inter sese atque effectiuā sunt. Nā omnino interitus, & generatio in his sita sunt. cum sit consentaneum, ut ignis calore, frigidum frigore afficiat. breuiter ut efficiens simile sibi reddat patiens. efficiens enim & patiens contraria sunt. fitque generatio in contrarium. ut fit necesse, patiens in id transeat, quod facit. sic futura in contrarium generatione.

Itaque secundū rationem licet ii non eadem dicant, utrique tamē naturā attingunt. Interdū nanque subiectum pati dicimus, uerbi causa hominē sanari, calefcere, aut refrigerari, & cetera ad eundem modū: quandoque frigidum calefcere, ægrū sanari, & utraque uera sunt. Eadem est efficientis ratio. Iam enim hominē, iam calidum calefacere dicimus. Quodam enim modo materia, aliās cōtrarium patitur. Qui ergo ad illud spectabant, aliquid idem efficienti, & patienti adesse oportere putabant: qui ad alia, contrarium.

De facere autem, & pati eadem est intelligenda ratio, ac de moueri & mouere. Mouens enim bifariam dicitur. Nam & id, in quo principium motus inest, mouere uidetur (est enim principium causarum prima) & rursus extremum quod mobile spectat, & generationem. Similis est efficiētis ratio. Nam & medicum, & uinum sanare dicimus. Primum ergo motorem nihil prohibet in motu manere immobilem, atque adeo in quibusdam necessarium est. ultimus autem semper, dum mouet, ipse moueatur oportet. Item in efficiendo primus effector est impatibilis, ultimus ipse quoque patitur. Nā quorū non est eadē materia, ea dum efficiunt, non patiūtur, ut medendi ars, quæ cū sanitatē efficit, a cōualescente nihil patitur. At cibus dum efficit, ipse quoque aliquid patitur: aut enim calefcit, aut frigescit, aut aliud quicquā patitur, dum efficit. Est autē medendi ars, ut principiū: cibus, ultimū & tangēs.

Efficientium igitur, quæ non habent formam in materia, pati non possunt, quæ habent possunt. Materiam enim similiter fere, eandem esse dicimus utriusque oppositorū. perinde quasi genus sit. quod autē calere potest, adsit modo quod uim habet calefaciendi, & admoueatur, necessario calefcit. Ergo efficientium, quædam, ut diximus, impatibilia sunt, alia pati possunt. Ac ut in motu, sic res sese habet in efficientibus. Illic enim quod primum mouet, ipsum est immobile, in efficientibus primum efficiens impatibile.

Est autem efficiens causa, quasi unde principium motus proficiscitur: id uero cuius gratia, non est efficiens. itaque sanitas non est efficiens, nisi per translationem. Patiens enim dum efficiens adest, aliquid eius fit. Præsentibus autem habitibus non fit, sed iam est. Species porro, & fines habitus quidam sunt. Materia uero, quæ materia passiuum est. Ignis ergo calorem habet in materia. Nam si quod calidum seiunctū sit, hoc neutiquam patitur. Hoc igitur ut seiunctū sit, forsitan fieri non potest: at si quæ talia essent, quod dicimus, uerum esset in eis. Ac facere quidē, & pati quid sit, & quibus

datum, & cur & quomodo, hactenus. Sed rursus hoc quomodo ualeat acci-
dere differamus.

Sunt igitur, quibus subeunte per quosdam meatus efficiente ultimo, &
propriissimo, pati quodque uideatur: & ad hunc modum uidendi audiendiq;
& omnium cæterorum sensuum nobis munus obiri. Cerni præterea res per
aerem, & aquam & corpora perlucida, quòd ea meatus habeat, inaspectabi-
les illos quidem ob exiguitatem, frequentes tamen & dispositos, qui perluci-
dis præcipue dati sunt. atque hi quidem in quibusdam ad hunc modum sta-
tuerunt, ut Empedocles: nec solum in facientibus & patientibus, sed & ea
misceri aiunt, quorum meatus inter se sunt commensurabiles.

Leucippus autem, & Democritus maxime, uia unaque ratione de cunctis
statuerunt principio iacto: quod ut est, sic esse ad naturam statuebant. An-
tiquorum enim quibusdam ens necessario unum esse, & immobile uisum
est. neque enim inane ens esse, sed plenum duntaxat esse ens, idque moue-
ri non posse: cum non sit inane separatum. nec rursus multa esse, cum non
sit quod disiungat.

Nec referre, uniuersum continuum esse, sed diuisim contingi putetur, an
plura, non unum, & inane esse dicatur. Nam si penitus diuiduum sit, nihil
esse unum, ac proinde ne multa quidem, sed totum esse inane. Sin autem
quadam tenus diuiduum, quadam indiuiduum, figmento id simillimum
esse. Quatenus enim & quare hæc pars totius ita se habeat, & sit plena, illa
diuisa? Ad hæc motum non esse, similiter affirmare necessarium esse. Qui-
bus ducti rationibus nonnulli spreto contemptoque sensu ceu rationi sit
obsequendum, uniuersum unum esse affirmant, idemque immobile. quidam
uero & infinitum. finem nanque in uacuum desinere. Sic ergo isti, & ob
has causas de ueritate respondebant.

Præterea in rationibus hæc usu uenire uidentur: at in rebus sic opinari
furori proximum est. Nemo enim eo furoris est actus, ut ignem & gla-
ciem unum esse putaret. sed hactenus modo quidam infaniuere, ut inter
honestas, & quæ speciem habent honesti ob consuetudinem nullum dele-
ctum facerent.

Leucippus autem sensui doctrinam suam consentire putauit, nec ortum
interitumue, aut motum, nec denique rerum multitudinem demoliri. At cum
hæc apparentibus assentiatur, illud asserentibus unum, non posse absque
inani motum esse, inane ait esse non ens, ac entis nihil esse non ens. Illud
enim proprie esse ens, quod plenum est: sed tale non unum, sed infinita nu-
mero esse, & quæ ob exiguitatem molis uisum fallant: eademque per inane
ferri. esse enim inane. & ea constituta generationem, dissoluta interitum
afferre. Efficere autem & pati, quæ pertingunt. hactenus enim non esse unum.
constituta uero & coherentia gignere.

Illud quoque asseuerabat, ex eo quod uere unum esset, multa non gigni,
nec rursus unum ex iis, quæ uere multa. quin potius hoc fieri posse negabat.

Cæterum ut Empedocles, & alii quidam naturæ interpretes per meatus res affici aiunt, sic Leucippus omnem alterationem, omnemque affectionem fieri ait, dum per inane dissolutio, ac interitus fit similiter & incrementum aliis subeuntibus.

Nam & Empedocles cogitur pene fateri, quæ Leucippus tradit. Nempe quædam esse solida eademque indiuidua, si non ubique meatus habentur. quod certe fieri non potest. nihilo alioquin alio præter meatus futuro solido, sed inani omni: ut sit necesse tangentia, indiuidua sint: quæ uero his interceptiuntur inania, quos ille meatus appellat. Ac Leucippus quidē de agendo, & patiēdo sic differit, & modi quibus hæc efficiant, illa patiantur, hi fere produntur. Sed de his, & quomodo præcipiāt non dubitatur. quorum positionibus rerum usus fere consentire uidetur. aliis uero longe minus. Empedoclem dico, cui quomodo futurus sit interitus & alteratio non satis liquet. Cæteris enim corporum prima indiuidua sunt, quæ figura tantum differunt, & sunt prima ex quibus corpora constituuntur, & ultima in quæ dissoluntur. At Empedocli cætera quidem generationem haud dubie, ac interitum habent usque ad elementa: ipsorum tamen elementorum congesta magnitudo, quomodo generet, & intereat, non satis intelligitur. Sed ne reddi quidem ratio ab ipso potest, qui ignis elementum esse negat. Simili omnium aliorum ratione. ut in Timæo Plato scriptum reliquit.

Cuius doctrina hoc tantum differt à dogmate Leucippi, quod indiuidua alter solida, alter plana esse prodit: & quod hic indiuiduorum solidorum quodque innumeris figuris terminari constituit, ille finitis. uterque enim indiuidua terminatæque figuris asserit: & ex his generationes, & interitus constare. Leucippus dupliciter, per uacuum & tactum, quæ singula secari posse dicebat. Plato per tactum duntaxat. nam uacuum esse negat. Sed de indiuiduis planis diximus in superioribus quæstionibus. De solidorum uero indiuiduorum consequentibus longiore nunc sermone refecato, ceu à narratione digressi pauca perstringamus.

Enimvero corporum indiuiduorum quodque ad patiendum esse ineptum fateri necesse est. Cum pati nisi per uacuum non possit, idemque nullius affectionis effectiuum. quando nec siccum esse ualet, nec frigidum.

At illud quam habet cum uero similitudinem, solum circulari figuræ calidum referre: cum sit necesse contrarium, frigidumque alicui figuræ conueniat. quod si hæc affuerint, calor inquam & frigus, nonne absurdum est, grauitatem & leuitatem, duriciem & mollitudinem abesse?

Quanquam Democritus indiuiduorum quodque per excessum grauius esse confirmat, ac proinde absque dubio calidius. At quæ talia sunt, fieri non potest, ne alterum ab altero patiantur. uerbi causa, leniter calidum ab eo quod multo calore excellit.

Porro si durum est, sequitur, ut sit etiam molle. At molle dicitur, quoniam aliquid patitur. nam quod cedere aptum est, id molle nuncupatur.

Sed & illud est absurdum, præter figuram nihil adesse, & si adest, unum tantum adesse, ut uerbi causa, hoc ficcum sit, illud calidum: neque enim eorū una posset esse natura. Sed perinde fieri nequit, ut adsint uni plura. Nam cū sit indiuiduum, affectiones ibidem haberet. quare si patiatur, uerbi causa, si frigore afficiatur, eadem parte aliud quicquam efficiet, uel patietur. quæ ratio eadem in cæteris affectionibus intelligitur.

Hoc enim ad eundem modum utrisque quique solida, quique plana indiuidua faciunt, usu uenit. neque enim fieri possunt aut ratiōra, aut frequentiora, nisi habeatur in indiuiduis inane.

Sed nec illud est probabile, parua indiuidua esse, magna non item. Nunc enim merito maiora, quàm parua comminutioni opportuniora sunt, quia facilius magna resoluuntur. quippe quæ pluribus incurfant. At prorsus indiuidua cur magis de paruorum, quàm de magnorum numero sunt?

Age uero utrum est illorum solidorum omnium una natura? an alia ab aliis diuersa sunt? ut hæc ignea mole, illa terrena sint. Nam si una est cūctorum natura, quo tandem discernuntur? aut cur tangendo non fiunt unum? ut cum humor humorem tangit. Neque enim posterius à priore diuersum est. sin autem inter se differūt, qualia hæc sunt? Nempe dubitari non potest, quin his potius, quàm figuris principia & causæ accidentiū assignari debeāt.

Præterea quæ sunt natura diuersa, ea si contingant inter se, efficiant, utique, & patiantur.

Ad hæc mouens quid est? si enim diuersum est, passiuua sunt. sin quodlibet seipsum mouet, uel diuiduum erit, quippe alia parte mouebit, alia mouebitur: uel in eadē parte inerunt opposita. Quin & materia non numero tantum, sed etiam uirtute una fuetit.

Ergo qui per foraminum motum affectiones aiunt accidere, iis plane meatus, siquidem ipsis plenis res afficitur, superuacanei sunt. Nam si omne efficitur hac ratione, nempe ad hunc modum pati queat, uel si meatus non habeat, sed ipsum sit continuum.

Iam uisio ad istorum doctrinā effici, qui potest? haud enim iuxta principia licet per translucida commeari. Sed ne per ipsos quidem meatus si plenus est quisque. Nā quid interest, nulline, an pleni sint meatus, omni perinde futuro pleno? Quin si meatus ipsi inanes sunt, éstque necesse corpora in se cõtineant, idem rursus cõsequatur. Nam si tantuli, ut nullius corporis sint capaces: res digna est risu, putare paruum inane esse, magnū non item, nec quantūcunque, uel inane aliud esse, quàm corporis locū. ut intelligatur omni corpori par magnitudine futurū inane. Ad summam, meatus facere superuacaneū est. Si enim per tactum nihil efficit, ne per meatus quidem cõmeans efficiet. Sin autē tangēdo, demptis etiam meatibus, quædā corū, quæ talem inter se sortiuntur aptitudinē, efficiant, alia uicissim patiētur. Ac meatus quidem ad quorundam opinionem, uel perperā, uel ne quicquā afferi, satis his arbitror explicatum. Nam si quis cum corpora sint omnino diuidua,

meatus confingat, nōne is risum captare uideatur? cum ualeant, quā sunt diuidua separari.

Iam sumpto principio sæpius à nobis repetito, rerum gignendi, efficiendi, patiendique modum explicemus. Nam si hoc facultate, illud actu est huiusmodi, nec parte hac, ut patiatum est aptum, illa non itē, sed omnino quatenus est huiusmodi, & si plus minusque, prout plus minusque tale est (qua ratione meatus causatius quispiam assereret, ut in metalli fodinis passiuui continentes uenæ discurrunt)

Nempe quod est coniunctum, atque unum, id ut patiatum aptum non est. Sicut ne effectiua quidem & passiuua, nisi uel se mutuo, uel alia pertingant. Haud enim pertingens tantum calefacit ignis, sed etiam cum longius recessit. Ignis enim aerem calefacit: aer, qui efficere & pati aptus est, corpus afficit calore.

In examinatione autem eorum sententiæ, qui putant corpora parte sui pati, parte secus, quod principio diximus, repetendum est. nisi enim magnitudo omni ex parte secari ualeat, sed sit corpus, uel latitudo indiuidua, nihil omni ex parte passiuum, sed ne continuum quidem existat. At si hoc falsum est, & omne corpus est diuiduum, nihil interest, sitne diuisum quidem, pertingens tamen, an diuiduum. Si enim per tactus, ut quidā aiunt, discerni potest, etiam si nondum fuerit diuisum, erit diuisum. potest enim esse diuisum: quandoquidem nihil fit, quod fieri nequeat. Sed omnino ad hunc modum fieri, fissis corporibus, non est uerisimile. Tollit enim ratio hæc alterationem.

Nam uidere licet corpus idem cum sit continuum, iam humidum, iam frigore concretum, quod ei non diuisione, & compositione usu uenit. non item conuersione, & diuerso tactu, ut tradit Democritus. nec enim transpositum, aut mutata natura ex humido fit concretum. nec nunc sicca & concreta adsunt molibus indiuidua, sed pariter omne iam humidum est, iam siccum & concretum.

Adde quòd nec accretio constare potest, nec imminutio, cum non sit pars quæque futura maior. Erit enim accessio: nec omne uel aliquo admisto, uel per se mutabitur. Ac gignere quidē res, & efficere, ac uicissim gigni, & pati, utque fieri possit, & quomodo falso quidam putauerint, hæcenus fuerit definitum. Superest, ut de mistione eadem ratione, ac uia differamus. Nam ex his, quæ initio proposuimus, hoc erat tertium.

Quo in loco hæc erunt consideranda, quid est mistio, quid miscibile, & quibus rebus misceri datum est, & quomodo. Præterea mistio sitne, an falso fingatur. quidam nanque fieri posse negant, ut aliquid diuersum, cum diuerso misceatur. Nam cum sint quæ mista fuerunt, nec alterata, nihilo magis tunc mista esse, quàm prius: sed perinde se se habere. quod si alterutrum interierit, non fuisse mista. Sed hoc esse, illud non esse. At mistionem eorum esse, quæ similiter sese habent, ad eundem modum statuunt, si mistorum

utrunque in confusione perierit : neque enim mista esse , quæ ne existunt quidem omnino.

Hæc igitur quæstio inuestigare uidetur, mistio quo differat à generatione, & interitu: & quod misceri aptum est, ab eo quod generari, & interire. differant enim oportet, siquidem sunt. quibus expositis, quæ quærimus explicabuntur. Cæterum neque materiam cum igni mistam esse dicimus, neque dum comburitur, misceri: non ipsam secum partibus, non item cum ignis sed ignem fieri, materiam interire. sicut nec cibum cum corpore misceri, nec cum cera figuram, cum molibus imprimitur. Iam nec cum corpore album, nec ut semel dicam, affectiones, & habitus cum rebus misceri ualent. salua enim cõspiciuntur. Sed nec album & doctrina confundi ualent. nec aliud quicquam ex his, quæ separari nequeunt. quanquam hoc aiunt, sed falso, qui omnia quandoque simul esse, & misceri dicunt. Neque enim cum quaque res quæque misceri ualet, sed necesse est, ut confusorum utrunque seiungi possit. Atqui affectionum nulla separari potest.

Sed quoniam res partim facultate, partim actu existunt, fieri potest, ut mista sint quodam modo, & non sint. Nam quod ex cõfusione euadit, actu quidem diuersum est ab iis, ex quibus temperatur: facultate uero aliquid utriusque eorum, quæ fuerant, antequam confunderentur, nec essent deleta. hoc enim est quod prius quærebamus. Quæ uero miscentur, ea ex seiunctis coire, & posse item seiungi uidentur. Actu igitur non permanent, ut corpus & album. rursus, nec interit nec alterum, nec utrunque, quippe quorum uirtus incolu mis feruatur. De his igitur hæcenus.

Sed iam proximam his quæstionem disseramus. utrum mistio ad sensum aliquid sit. id est cum ea quæ confunduntur tam minutim secantur, & sic inter se ponuntur, ut sensum lateat, an sint: tunc demum utrum miscentur: an non, sed mistorum quælibet pars, cuiuslibet apponitur. Illud enim perinde est, ac si dicas ordeï grana cum tritici granis temperari, cum eorum cuique apponitur aliquod. Sin autem omne corpus est diuiduum, & corpus cum corpore misceri potest partium similitudine, necesse erit, quælibet partem cuiuslibet apponi.

Sed quoniam secari ad minima non licet, neque est idem compositio & mistio, sed diuersum: profecto non est dicendum, quæ temperantur, ea per incolumes particulas mista esse. Alioquin congestio esset, non temperamentum, aut mistio. Nec pars eandem atque totum rationem sortiretur. At siquid temperatum est, hoc similibus partibus constare putatur. & ut pars aquæ aqua est, sic & misti. At si mistio esset per exigua compositio, horum nihil eueniret, sed ad sensum mista essent, & quod parum perspicaci mistum esset, hoc Lynceo non ite. neque diuisione: nec quælibet pars cuiuslibet est apposita: cum ad hunc modum secari non liceat. Aut ergo mistio non est, aut quomodo fieri possit, rursus est disputandum.

Res igitur partim effectiuæ sunt, partim ab his pati possunt, sed in qui-

busdam reciprocatio est, & inter se efficiunt, patiunturque uicissim: nempe quarum materia eadem est. alia uero efficiunt, non etiam patiuntur: quarum uidelicet materia non est eadem. Hæ igitur in mistionem coire nequeunt. neque enim medendi ars mista cum corporibus sanitatem efficit: neque fanitas cum corporibus temperatur.

Porro quæ efficere & pati idonea, diuisioni sunt opportuna: ea si multa paucis, aut magna paruis committantur, mistionem non efficiant, incrementum efficiant, eius, quod uictor euaserit: in uictorem transeunte altero. uerbi causa, gutta uini numerosis aquæ amphoris non miscetur, cum soluatur species, & in omnem aquam mutetur.

At cum uiribus paria quodam modo sunt, tunc uero utrunque è sua natura transit quidem in uictorem, non tamen alterum efficitur: sed medium & commune. ut intelligatur efficientium ea demum misceri apta esse, quæ contrarietatem habent. hæc enim uicissim inter se pati possunt. Parua item paruis apposita magis miscentur: quippe quæ facilius, citiusque inter se mutantur. Multum uero à multo sero mutatur. quare diuiduorum, & passiuorum terminatu facilia ad miscendum sunt apta: quia facile in parua secantur. hoc enim est esse facile terminabile. uerbi causa, corporum humida, misceri aptissima sunt, quia diuiduorum humidum facillime terminatur. nisi si uiscosum est. Hæc enim maiorem & ampliolem molem efficiunt. Cum uero alterum modo passiuum est, aut cum alterum uehementer, alterum leniter pati aptum est, quod ex eis conflatur, aut nihilo, aut paulo plus est. quod in stanno & ære usu uenit.

Quædam enim ancipitis inter se, ac dubiæ naturæ sunt. Videntur enim quodam modo leniter miscibilia, & tanquam alterum susceptiuum, alterum species. quod in his contingit. Stannum enim ceu sit affectio æris absque materia, paulo minus euanescit, & cum mistum est, perit: profugumque colore tantum inficit. quod ipsum in aliis quoque rebus accidit.

Esse igitur mistionem, & quid, & quamobrem sit, & quæ res misceri ualeant, ex dictis satis declaratur. Sunt enim talia quædam, qualia quæ inter se uicissim pati, & facile tum terminari, tum diuidi apta sunt. Hæc enim cum miscentur, nec ut pereant est necesse: nec ut eadem simpliciter sint, nec ut horum mistio sit compositio, nec ad sensum. Sed miscibile est, quod facile terminatum, passiuum est, & effectiuum, & tali misceri potest. Miscibile namque ad æquiuocum dicitur. Mistio uero est miscibilium alteratorum unio.

FINIS LIBRI PRIORIS DE ORTV
ET INTERITV.

ARISTOTELIS DE GENERATIONE ET

Interitu liber posterior interprete Io. Genesio
Sepulueda Cordubensi.

ISTIO igitur & tactus, facere item & pati quo modo iis
adsunt, quæ per naturam mutantur, exposuimus: ad hæc or-
tus & interitus simplex quo modo & quam ob causam fiat,
& cuius sit. quid præterea sit alterabile, & discrimina singu-
lorum explicauimus. reliquum est, ut de uocatis corporum
elementis disputemus. Cunctis enim substantiis natura constitutis neque or-
tus, neque interitus absque corporibus sensibilibus constat.

Sed horum subiectam materiam alii unam esse aiunt, ut qui aerem, aut
ignem, aut quidpiam horum medium, quod sit corpus, & separabile, mate-
riam esse statuunt. Alii uero plures. qui partim ignem & terram materiam esse
aiunt. partim his aerem tertium adiiciunt. Sunt & qui aquam apponant quar-
tam, ut Empedocles. quibus concernendis discernendisque aut alterandis or-
tum & interitum rebus aiunt accidere.

Illud autem pro confessio maneat, prima quæque recte principia & ele-
menta uocari: ex quibus concretione & discretione, aut alia uicissitudine
uariatis ortus & interitus existat. At qui præter ea, quæ commemorauimus
unam materiam faciunt, eamque corpoream & separabilem, ii tota errant
uia. hoc enim corpus cum sit sensibile, nequit esse absque contrarietate: cum
sit necesse hoc infinitum, quod quidam principium esse aiunt, leue sit, aut
graue, frigidum uel calidum.

Nam quod in Timæo scriptum est, id quidem definiti nihil habet. Ne-
que enim explicatur utrum illud cuncti excipium (ut ita loquar) separatum
sit ab elementis. atque ille nullo utitur. præfatus ut aurum operibus aureis,
sic uocatis elementis subiectum esse. Quod sane perperam, ad hunc quidem
modum traditur. Nam quæ alterantur, ea de iis ex quibus facta sunt, dici pos-
sunt: quæ oriuntur, & intercidunt, non possunt. At is aurum singula longe
uerissime nuncupari ait. Cæterum etsi elementa solida sunt, resolutionem
tamen usque ad plana facit: cum fieri tamen nequeat, ut materia prima sit
ipsa plana.

Nos uero ita sentimus, esse quandam sensibilibus corporum materiam.
Sed hanc nec secerni posse, & semper esse cum oppositione, ex qua fiunt uo-
cata elementa. De quibus rebus etsi alio in loco exactius est à nobis dispu-
tatum, tamen quoniam ad hunc modum prima corpora ex materia fiunt,
de iisdem nobis est etiam nunc differendum, Statuentibus principium, ac
primum esse materiam inseparabilem illam quidem, sed oppositis tamen
subiectam. Neque enim calidum frigido, nec rursus hoc illi materia est. sed
subiectum utrique. Ita primo corpus facultate sensibile principium est. Se-
cundo contrarietates. uerbi causa, frigiditas & caliditas. Tertio ignis simul;

& aqua, cæteraque id genus. hæc enim uicissim alterū in alterum transeunt: non ut Empedocles & alii tradunt. tunc enim nulla esset alteratio. At oppositiones altera in alteram non mutantur. Nihilominus tamen ut corporis qualia & quot sunt principia differendum est. Alii enim his positis utuntur, cur tales & tot sint causam reticentes.

Ergo quoniam sensibilis, hoc est tractabilis corporis, principia inuestigamus, estque tractabile, cuius sensus tactus est: satis intelligitur non ab omnibus contrarietatibus corporis species & principia fieri, sed ab iis duntaxat, quæ pertinent ad tactum. Differunt enim non modo per contrarietatem, sed etiam per tractabilem contrarietatem. Neque enim albedo & nigredo, nec dulcedo & amaritudo, nec ulla denique alia sensibilibus contrarietatum, elementum facit. Nam etsi uisus prior est tactu, ac proinde subiectum quoque prius existit: non tamen est corporis tractabilis, quæ est tractabile: sed alia ratione. licet fortasse natura prius sit.

Sed primum quæ sint ipsorum tractabilium prima discrimina, & oppositiones, disputare conuenit. Contrarietates igitur, quæ ad tactum pertinent, hæ sunt, calidum & frigidum, siccum & humidum, graue & leue, durum & molle, uiscosum & friabile, asperum & lene, crassum & subtile. quanquam horum graue & leue non sunt neque effectiua, neque passiuæ. quippe quæ non idcirco dicuntur, quod uel quicquid aliud efficiant, uel ab alio patiatur.

At elementa effectiua inter se & uicissim passiuæ sint oportet, utpote quæ inter se miscentur & commutantur. Calidum uero & frigidum, siccum & humidum ita dicuntur, altera quoniam ut efficiant, altera quoniã ut patiantur apta sunt. Est enim calidum, quod cognata concernit. nam secretio, quæ igni tribuitur, concretio est eorum, quæ eiusdem generis sunt: accidit enim aliena seiungere. Frigidum, quod similiter cogit concernitque tum cognata, tum etiã quæ genere discrepant. Humidum quod facile quidem, sed non proprio termino definitur. Siccum, quod ægre alioquin terminabile, finibus propriis terminatur.

Subtile & crassum, uiscosum & friabile, durū & molle, & cætera discrimina ab his proficiscuntur. Nam quod replere aptum est, ad humidum refertur: quia nec terminatur & terminari facile potest, sequiturque quocunque duxerit id, à quo tangitur. Porro subtile replere aptum est, ob partium tenuitatem. quæ tenuitas, quia totum tangit, totū ad replendum est idonea. Cum igitur subtile maxime tale sit, dubitari non potest, quin subtile ad humidum referatur, crassum ad siccum: rursusque uiscosum ad humidum.

Est enim uiscosum humidum aliqua re affectum, ut oleum. Tum friabile ad siccum. Friabile nanque prorsus siccum est. adeo ut humore destitute concreuerit. Molle item ad humidum, durum ad siccum. Nam molle, est quod cedit in se, nec ut humidum transponitur. Ita non humidum molle est, sed molle ad humidum refertur. ut durum ad siccum.

Est enim durum quod concretum est. concretum porro siccum est. Di-

citur autem multifariam tum siccum, tum etiam humidum. Nam sicco non humidum tantum, sed madidū etiam opponitur. Rursus humido tum siccum, tum concretum opposita sunt. Sed hæc omnia ad humidum & siccum prima nuncupata referuntur. quia siccum opponitur madido. Est autem madidum, quod in summo alienam habet humiditatē. Humectum, quod penitus & in profundo. Siccum uero, quod hac humiditate uacat. ut nullum dubium relinquatur, madidum ad humidum, siccum obiectum madido, ad primum siccum esse referenda.

Rursus humidum & concretum eodē modo. Nam humidum est, quod propriā humiditatem habet in profundo. Concretum, quod tali humiditate caret: quare illud ad humidum, hoc ad siccum referri conuenit. ut dubium non sit cæteras omnes differentias, ad quattuor primas esse redigendas: has non item in pauciores. Neque enim calidum hoc est, quod aut humidum, aut siccum. nec humidum hoc, quod uel calidum uel frigidum. nec frigidum & siccum, alterū alteri inter ipsa: aut calido humidoque subiiciuntur. Itaque necessarium est, has differentias esse quattuor.

Sed quoniam elementa quattuor sunt, & ex quattuor sex omnino paria existunt, nec contraria sunt apta copulari (nihil enim calidum & idem frigidum, nec rursus siccum idēque humidum esse potest) haud dubie elementorum paria quattuor erunt, calidi & sicci, calidi & humidi: ac rursus frigidi & sicci, frigidi & humidi, quattuor corpora, quæ simplicia esse uidentur, secundum rationē secutæ, id est ignem, aerem, aquam & terram. Ignis enim calidus est & siccus. Aer calidus & humidus. quippe qui uapori similis est. Porro aqua frigida & humida. Terra frigida & sicca. ut merito differentiarum primis corporibus distribuantur, & eorum numerus rationi consentiat.

Omnes enim ii etiam qui corpora simplicia elementa faciunt, alii unum, alii duo, quidam tria esse comminiscuntur. sunt & qui quattuor. Qui ergo cum unum tantum esse dicant, densatione præterea & rarefactione cætera generant, iis duo principia hoc est rarum, & densum facere usu uenit: aut certe calidum & frigidum. hæc enim artifices esse aiunt: unum quasi materiā subijci. Qui uero statim duo faciunt, id est ignem & terram, ut Parmenides, ii aerem & aquam, quæ media sunt, ex his aiunt temperari.

Nec aliter qui tria esse produnt, ut in partitionibus Plato. qui quod medium est, temperamentum esse facit. Atque hæc quidem fere sunt, quæ traduntur tum ab iis qui duo, tum ab iis qui tria elementa faciunt. Nisi quod illi medium in duo partiuntur, hi unum tantum esse fingunt. Quidam protinus quattuor esse affirmant, ut Empedocles. qui tamen in duo cogit, cætera cuncta igni opponendo.

Verum ignis & aer, & quæ diximus singula mista non simplicia sunt. Nā simplicia sunt illa quidē his similia, sed non hæc ipsa sunt. Illud enim quod ignem æmulatur, igneum est, non ignis. quod aerem, aereum. nec est cæterorum dissimilis ratio.

Quoniam ignis caloris est excessus, ut frigoris glacies. Congelatio enim & æstus excessus quidam sunt. altera frigoris, caloris alter. Si ergo glacies est humidi & frigidi gelatio, nempe ignis calidi & ficci, æstus erit. quocirca neque ex glacie neque ex igne quicquam generatur.

Cum ergo corpora simplicia quattuor sint, bina sunt utriusque loci. Ignis & aer uergentis ad terminum, terra & aqua mediū spectantis. Ignis & terra extrema sunt & maxime syncera. Aqua & aer media & téperatiora. Sunt præterea utraque alteris opposita: quippe aqua igni est contraria. terra opponitur aeri. nempe quia hæc expugnantibus affectionibus constant.

Verum simpliciter cum quattuor sint, ad singulas affectiones singula referuntur. Terra enim siccitatem, quàm frigiditatem magis attingit. Aqua frigiditatem, quàm humiditatem. Aer humiditatem, quàm calorem. Ignis calorem, quàm siccitatem.

Sed quoniam diximus corpora simplicia ex se uicissim generari, id quod sensu quoque percipitur (non futura alioquin alteratione, cum sit alteratio secundum tractabilium affectiones) operæpretium est huiusmodi uicissitudinis rationem explicare, & utrum omne elementū ex omni generari queat, an quædam inter se generare uicissim possint, quædam non possint. Cuncta igitur alterum in alterum uicissim haud dubie transire possunt. nam generatio in contraria fit, & ex contrariis. Elementa porro cuncta mutuam contrarietatem habent: quia differentia opposita sunt. Aliis enim ambæ differentia opposita adsunt, ut igni & aquæ. quorum alter ficcus est & calidus, altera humida & frigida. Aliis altera tantum, ut aeri & aquæ. Ille enim humidus est & calidus: aqua frigida & humida. ut non sit dubitabile, in uniuersum omne ex omni aptum esse generari. quod ut fiat, in singulis notare non est factu difficile. Cuncta enim ex cunctis fieri deprehenduntur.

Sed interest, quòd alia aliis celerius lentiùsue, item facilius aut ægrius cõmutantur. Nam quæ aliquod inter se commercium habent, horum commutatio celeris est. quæ non habent, horum lenta. quia unum, quàm multa facilius factu est cõmutari. ut exempli causa, ex igne aer fiet, igne celerius mutato. Alter enim calidus erat & ficcus, alter calidus & humidus. Quare si humido ficcum in pugna succubuerit, aer existet. Rursus aqua fiet ex aere, si frigus calorem debellauerit. erat enim ille humidus & calidus: hæc frigida & humida. Itaque mutatione calidi aqua fiet, ac eodem modo ex aqua terra, & ex terra ignis fit. utrunque enim cum altero societatem habet. quoniam aqua humida est & frigida, terra frigida & ficca. prorsus ut humiditate subacta, terra sit futura. Iterum cum ignis & ficcus sit & calidus, terra frigida & ficca, si frigiditatem sustuleris, fiet ex terra ignis. ut non sit dubitabile, generationē corporibus simplicibus in orbem ire: sed proxima quæque propter ipsorum commercium facillime commutari.

Nam ex igne aqua, ex aere terra. rursumque ex aqua & terra, aer & ignis generari quidem possunt, sed quia plura mutantur, longe difficilius. Siqui-

dem ut ignis ex aqua efficiatur, frigidum, & humidum aboleantur necesse est. Rursus ut aer ex terra, frigidum & siccum faceant. Similis est ratio aquæ & terræ ex igne & aere generandæ. Vtrunque enim debet commutari. ut intelligatur hanc generationem diuturniorem esse.

Quod si utriusque altera deleatur affectio, facilius quidem mutabuntur, at non erit alterius in alterum mutuus transitus. Sed ex igne & aqua terra prodibit, & aer. Ex aere & terra ignis & aqua. Nam simul aqua frigiditatem amiserit, ignis siccitatem, aer exhibit. Huius enim calor, illius perinde humiditas relinquitur. Sin autem ignis calore orbetur, aqua humiditate, quoniam ignis siccitas, aquæ frigiditas superest, terra euadet. Ad eundem modum ignis & aqua ex aere & terra fiunt. Sublato enim aeris calore, terræ siccitate, aqua fiet. Illius enim humiditas huius frigiditas relinquuntur. Nam si aeris humiditas, terræ frigiditas excludantur, quoniam alterius calor, alterius siccitas, quæ ad ignem pertinent, pugnant superant, ignis euadat. Est autem ignis generatio sensu quoque indubitata. Flamma enim maxime ignis est. Flamam uero fumum incensum esse definimus. qui fumus ex aere constat & terra.

At in iis quæ proxima inter se sunt, si altera affectio in utroque aboleatur elementorum, transitus in nullum corpus fieri potest. quippe cum in ambobus uel eadem uel contrariæ relinquuntur. ex neutris autem corpus effici potest. ut si ignis siccitas, aeris humiditas aboleantur, calor superfit. Si autem utriusque calor, pugnantem relinquuntur. id est siccitas & humiditas. Cui similis est aliorum ratio. Nam in cunctis talibus altera eadem, altera opposita inest. quo simul aperitur, quæ unum in unum mutantur, hæc affectione una deleta generari. quæ ex duobus in unum, ea pluribus abolitis gigni. Ac ex omni quidem cuncta generari & quomodo alterum transeat in alterum explicauimus.

Superant tamen etiamnum aliqua de ipsis consideranda. Nam si aqua, & aer, cæteraque id genus, sunt (ut quibusdam placuit) corporum naturalium materia, ea unum, uel duo, uel plura sint oportet. Vt omnia igitur unum sint, uerbi causa aer, uel aqua, uel ignis, uel terra, fieri non potest. Si quidem mutatio fit in contraria. Si enim aer sit, maneatque, alteratio existat, non generatio. Præterea hoc modo uidetur aquam & aerem simul esse, uel aliud quoduis. Est ergo oppositio quædam & differentia, cuius alteram partem ignis habebit, uerbi causa calorem. At non erit ignis aer calidus. Nam præterquam quod non ita uidetur, hoc alteratio esset. Ad hæc si ex igne rursus aer generetur, calore in contrarium mutato generabitur. Aderit igitur hoc aeri, eritque aer frigidum quiddam. Ita ignis esse aer calidus non potest. Effet enim calidum simul & frigidum. præter ambo igitur aliud quidpiam idem erit, & aliqua alia communis materia. Eadem cunctorum est ratio. nullum esse istorum unum ex quo generentur omnia.

Sed nec aliud quiddam ab his ceu medium aeris & aquæ, uel aeris & ignis, quod aere & igne crassius, cæteris subtilius sit. Illud enim aer esset, & ignis cum oppositione. Oppositorum autem alterum priuatio est. quocirca illud nun-

quam solum esse potest. ut quidam aiunt, infinitum & complectens. Similiter ergo horum quodque, aut nihilo magis aer, quam ignis.

Itaque si nihil sensibile his prius sit, hæc omnia esse possint. Necessè est igitur aut semper maneant, nec in se uicissim mutantur, uel contra, ut mutantur. Item uel omnia uel aliqua, & aliqua secus. ut in Timæo Plato scriptum reliquit.

Ergo in se uicissim necessario cōmutari, sed non pari cuncta celeritate, supra demonstraui. Nam quibus aliquod est commercium, ea citius alterum ex altero fiunt. lentius, quibus nullum. Ita si una est oppositio, per quam elementa mutantur, duo sint oportet elementa. Materia enim insensibilis, & inseparabilis medium existit. Sed quoniam plura esse cernuntur, duæ minimū oppositiones erunt. Porro si duæ sunt oppositiones, elementa tria esse non possunt, ut perspicitur, sed quatuor. tot enim paria sunt. nā cum sint paria sex, duo, quia pugnant inter se, fieri nequeunt. Verum de his supra disseruimus.

Sed quoniam elementa alterum in alterum mutantur, ex his palam fit, nullum neque in extremo, neque in medio ipsorum principium esse posse. Nam si in extremis sit, cuncta ignis erunt, aut terra. Nec interest ex igne, an ex terra omnia constare dicas. sed nec medium potest esse principium. ut quibusdam uisum est. Aerem mutari & in ignem & in aquam: extrema non item in extrema transire. Stet enim oportet, nec sine fine id utroque recte progrediatur. futuris alioquin in uno contrarietatibus innumeris. Sit enim terra T, humor H, aer A, ignis I. Si ergo A mutatur in I, & oppositio erit ipsorum A I. sint hæc albedo & nigredo. Rursus si A mutatur in H, alia erit oppositio. neque enim sunt idem H & I. Sint autem siccitas & humiditas, X siccitas, Z humiditas. si ergo albedo manet, aqua humida erit & alba: sin minus, aqua nigra erit. cum mutatio fiat in contraria. Itaque necesse est, aqua alba sit uel nigra: sit autē prius, pari ergo ratione dicto I aderit, siccitas X appellata. Ergo I ignis mutabitur in aquam. opposita enim adsunt. nam primum ignis niger erat, deinde siccus: aqua humida, deinde alba. Non est igitur dubitabile, mutationem cunctis mutuam inter ipsa fore, & in his reliqua etiam duo socia nigrum & humidum T terræ affutura. Hæc enim non fuerunt aliquo pacto copulata.

Iam uero fieri non posse, ut in infinitū procedat, quod demonstraturi huc prius defleximus, ex his planū fiet. Nam si rursus I ignis in aliud mutatur, nec reflectitur, uerbi causa in S, alia oppositio à dictis aderit igni, & dicto S, quia nec T nec H nec A nec I subiicitur ipsum S. Ergo I appellato adsit K, dicto autē S adsit F, K aderit omnibus his T H A I: quippe quæ in se uicissim mutantur. quanquā hoc demonstratū nondum est. Illud certe patet, si rursus S in aliud mutetur, aliā oppositionē dicto S affuturā, & I igni. & semper cū appposito aliquā prioribus oppositionē fore. Ita si hæc innumera sunt, oppositiones quoque innumeræ uni aderūt: & tunc nihil nec terminari, nec gi-

gni licebit. ut enim aliud fiat ex alio, tot oppositiones oportebit obire, & item plures: prorsus ut in aliqua non sit futura mutatio. nempe si media innumera sunt, quod utique necesse est, si innumera sunt elementa. Sed neque ex aere in ignem. siquidem oppositiones essent infinitæ. quin omnia unum fiunt. quippe necesse est, quæ sub I sunt, iis omnes oppositiones superiorum adsint. his uero omnes inferiorum. itaque omnia unum erunt.

Sed miretur aliquis, qui Empedoclem secuti plura quàm unum esse corporum elementa sic statuunt, ut tamen in se uicissim ipsa mutari negent, hi quomodo tueri ualeant elementorum comparisonem. sic enim Empedocles ait, Hæc nanque omnia paria sunt. Si ergo quantitate paria sunt, aliquid idē cunctis comparatis adsit oportet, quo mensurentur. ut si ex uno aquæ sextario aeris decem efficerentur: ambo igitur idem sunt, si eodem mensurantur. Sin minus, sic conferri possunt per quantum, ut quantum ex quanto, sed qua uires habent: ut si aquæ sextarium, æque ac decem aeris possit refrigerare, & sic per quantum non ratione quanti, sed uirtutis comparari apta sunt, licebit uires non quantitatis mensura, sed proportione comparare. uerbi causa, ut hoc calidum est, sic illud album. At illud ut hoc simile in quali significat, æquale in quanto. absurdum igitur uidetur corpora, quæ commutari inepta sunt, non proportione esse comparabilia, sed facultatum mensura, & quia tantum ignis, & multo plus aeris æque calidum est, uel simile. Nam ipsum plus, quia cognatum est, talem habebit rationem.

Sed ne auctio quidem per Empedoclem alia esset, quàm quæ per accessionem fit. qui sic ait, Ignis augetur igni, & terra suū genus, æther auget æthera. Hæc autem accessio quædam est. nec quæ augetur, ad hunc modum uidentur augetur.

Cæterum generationis naturalis rationem reddere longe difficilius est. quoniam quæ natura gignuntur, ea cuncta sic aut semper, aut certe magna ex parte generantur. Nam quæ nec semper, nec magna ex parte, hæc casu, & fortuitu eueniunt. Quid est igitur in causa, ut semper, uel magna ex parte homo ex homine, ex tritico triticum, non oliua nascatur? Vel si os ad hunc modum componatur, cum non temere coeuntibus elementis, quicquam, ut ille ait generetur, sed aliqua ratione. Horum igitur quid est in causa? neque enim ignis, aut terra causa est.

Sed ne amicitia quidem, & discordia: quarum altera concretionis tantum causa est, altera secretionis. Hoc autem est cuiusque substantia, non solū mistio, & mistorū dispositio, ut ille inquit. sed appellatur in his fortuna, non ratio. quanquam nihil prohibet temere factam fuisse misionem. nam rerum naturalium causa est, rem sic se habere. & hæc est cuiusque natura. de qua Empedocles cū nihil dicat, nihil dicit de natura: at hoc est bene se habere, & bonum. Ille tamen solam misionem commendat. quanquam elementa, quæ natura deo priora sunt, nam & ipsa dii sunt, ab amicitia, non à discordia secernuntur.

Quinetiam de motu simpliciter dicit, neque enim dicere satis est, cur amicitia & discordia moueat, nisi hoc sit esse amicitiae tali motu moueri: discordiae tali. Definire igitur oportuit, ponere, aut demonstrare, idque uel accurate & scrupulose, uel certe leuiter, & crassa minerua.

Iam uero quoniam corpora ui præterque naturam, & secundum eam moueri uidentur, uerbi causa ignis sursum citra uolentiam tendit, idem per uim deorsum fertur, cum motui uiolento naturalis opponatur, liceatque per uim moueri, nempe natura quoque moueri licet. Vtrum igitur amicitia hunc motum mouet: an secus? Nam terram deorsum ferri contrarium, & secretioni simile uidetur. & perinde discordia potius quam amicitia, motus naturalis causa est. ut intelligatur, omnino amicitiam potius præter naturam esse. quod nisi uel amicitia, uel discordia moueat, nulla sit omnino ipsorum corporum nec motio, nec quies. quod quidem absurdum est.

Præterea moueri cernuntur. discordia nanque secernebat, æther autem sursum latus est, non à discordia, quanquam interdum fortunam causatur. ut cum ait, sic currens tunc incidit, sæpe tamen aliter. quandoque ignem natura sursum ferri aptum esse dicit. Aether inquit longis radicibus terram subit. Illud quoque addit, mundum perinde se nunc habere in discordia, ac prius in amicitia. Princeps ergo motor, & mouendi causa quid est? Nam neque amicitia, nec discordia esse intelligitur: sed cuiusdam motus hæ causæ sunt. quod si est, illud est principium.

Iam illud longe alienum est, animam ex elementis constare, aut unum aliquod elementum esse. Nam quomodo animæ alterationes erunt? ut sit uerbi causa, musicus quispiam, rursusque auersus à musis. memoria quoque & obliuio exemplo esse possunt. Neque enim dubitari potest, si anima ignis sit, quin omnes affectiones, quæ in igne, quæ ignis est, habentur, eidem sint æ futuræ. Rursus siquid ea mistum existat, affectiones corporales habituram certum est. cum tamen harum nulla sit corporalis. Sed hæc alia quæstio est.

Quod pertinet ad elementa, quibus corpora constituuntur, qui aliquid eis esse commune putant, uel ipsa in se uicissim mutari, hi cum alterum profitentur, alterum fateri conuincuntur. qui uero mutuam ipsorum generationem, exque singulis generari negant, præterquam ut ex pariete lateres, in magnos ii errores incidunt. Nam quomodo caro & ossa & cæterorum quodque ex illis efficietur? Sed neque iis qui mutuam generationem confitentur, est in expedito modum reddere, quo ex elementis aliquid diuersum ab ipsis gignitur. Nam si aqua uerbi gratia, ex igne generatur, rursusque ex aqua fit ignis, commune subiectum est in causa. At caro & medulla cum ex ipsis fiant, quomodo generantur? Certe qui Empedocli astipulantur, ii quæ modum reddere ualeant, non uideo. cum sit necesse compositionem esse, qualis parietis, qui ex lateribus, & lapidibus constat. Atque hæc mistio saluis elementis, minutim modo inter ipsa collocatis fiet. et ad hunc modum caro, & cæterorum quodque generabitur.

Sed ignem & aquã non ex quacunque parte carnis generari accidit, quẽ admodum ex una ceræ parte globus, ex altera exprimitur meta: a t poterat ex utraque parte utraque exprimi figura. hoc igitur ad hunc modum efficitur, ex quacunque parte ambo fiant. quæ res illorum decretis refragatur: nam ut lapis, & later alius ex alio loco, aliãque parte parietis prodit, sic elementa isti generari fateantur necesse est.

Nec aliter qui elementorum unam putant esse materiam, illa quæstione hærent, quomodo ex ambobus aliquid fiat. exempli gratia, ex frigido & calido, uel ex igne & terra. Nam si ex utroque caro constat, nec illorum alterum est, nec rursus fit illis in compositione conseruatis, quid superest nisi materiam esse, quod ex illis existit: quandoquidem interitus alterutrius uel alterum efficit, uel materiam. Quia ergo magis minúsque tum calidũ, tum frigidum est, cum alterum erit simpliciter actu, alterum erit potentia. cum uero simpliciter secus, sed calidũ ut frigidum, frigidũ ut calidum: quia quæ miscentur alterũ alterius excessus cohibent, tunc demũ nec materia existet, nec oppositorum utrunque actu simpliciter erit, sed medium. Cæterum prout uirtute magis calidum frigidumue fuerit, uel è diuerso: ita duplo, triploue aut aliàs calidius erit, aut frigidius. fient autem cætera ex oppositis, elementisue. elementa ex illis, quæ quodammodo uirtute sunt. neque tamen ut materia, sed ut explicatum est. Atque hoc quidem modo mistio, illo materia est, quod efficitur. Sed quoniam opposita patiuntur, ut initio differuimus. nam quod actu calet, idem facultate friget. & quod actu friget, idem potentia calet: idcirco nisi æquentur, alterum in alterum transit. similisque aliorum compositorum ratio esse intelligitur. Ac primum quidem elementa ad hunc modum commutantur. Porro caro & ossa, & quæ sunt eius generis: ex his fiunt. cum calido frigescente, calescente frigido, ad medium peruentum est. quippe ubi neutrum existit. at ipsum medium latissime patet, tantum abest, ut sit indiuiduum. Pari ratione humidum & siccum, & talia per mediocritatem carnem, & ossa, & cætera id genus efficiunt.

Constant uero omnia mista corpora, quæcunque medium locum obtinent, ex cunctis simplicibus. Terra enim cunctis idcirco adest, quia in suo quodque loco maxime & plurimum est. Aqua quoniam composita definiri debet, & simplicium aqua sola definiri est opportuna. Accedit quòd absque humore terra non ualet consistere: illa uero humore continetur. ut pote quæ si humorem demas, tandem dilabatur. Atque hæc quidem sunt causæ, quare terra & aqua compositis adsunt. Aer uero & ignis, quia terræ & aquæ opposita sunt. nam terra cum aere pugnat, aqua igni contraria est. utique qua licet substantiam substantiæ contrariam esse. Cum ergo generationes ex oppositis fiant, adsitque oppositorum alterum extremum, alterum quoque adsit necesse est. quo fit, ut in singulis compositis omnia simplicia contineantur.

Cui rei singulorum quoque alimentum testimonio esse uidetur . omnia enim ex quibus rebus constant, iisdem ipsis aluntur. Aluntur autem cuncta pluribus. Nam & stirpes quæ maxime solo humore ali uideri possunt, pluribus tamen nutriuntur. Aqua enim cum terra temperatur. quo fit, ut agrorum cultores, miscendo irrigare curent. Sed quoniam alimentum pertinet ad materiam, & quod nutritur, cum materia sumptum forma est, & species, idcirco simplicium corporum, quæ omnia alterum ex altero uicissim generantur, optima ratione solus ignis alitur. id quod prodidere priores. quippe cum ignis tantum, potissimumque ob aptitudinem, quæ fertur ad terminum, speciem attingat. Porro singulis est à natura tributum, ut in suam quodque regionem ferantur. forma uero & species omnium in terminis sunt. Ac singula quidem corpora ex cunctis simplicibus constare satis explicauimus.

Sed quoniam nonnulla generari, eademque rursus interire apta sunt, estque in medio loco generatio, quot & quæ sunt omnes generationis causæ pari ratione dicere est operæ pretium. Nam cum primum de uniuersis in commune differuerimus, facilius erit singulorum consideratio. Tot igitur causæ eiusdemque generis sunt in caducis rebus & mortalibus, atque in sempiternis & primis. Est enim una ceu materia, altera uelut forma, quibus tertiâ quoque addere necesse est. Neque enim duæ generando sufficiunt: ut ne in primis quidem satis sunt. Quod igitur esse & non esse potest, id generabilibus quasi materia causa est. Nam rerum quædam necessario sunt, ut sempiterna. quædam necessario non sunt. Et ut illas non esse est impossibile, sic fieri non potest, ut hæc sint. cum res contra se habere nequeat, quam est necesse. Sunt tamen alia, quæ & esse & non esse possunt, quæ sunt & generabilia, & mortalia. quippe quæ modo sunt, modo non sunt. ut sit necesse, ortum & interitum circa id uersari, quod ut esse, sic non esse ualet. Quamobrem hoc uelut materia generabilibus causa est, forma uero & species, quasi id cuius gratia. Et hæc est cuiusque substantia & ratio.

Cæterum tertiam causam etiamnum adesse oportet. quam ut omnes somniant, sic explicat nemo. Alii enim formarum naturam causam esse tradunt, quæ generationi sufficiat, ut Socrates in Phædone. qui in cæteros inuectus, quasi nihil pro sanis dixissent, illud ponit, rerum alias esse formas, alias formarum participes, & singulas, cum eæ per formam esse dicantur, gigni concipiendo, interire per reiectionem. quæ si uera sint, formas tum ortus, tum interitus necessario causas esse. Alii ipsam materiam causam esse putant, à qua motum proficisci. Sed praua est utrorumque persuasio. Nam si formæ causæ sunt, cur cum semper sint & formæ & formarum participia, non semper sine intermissu gignunt: sed modo gignunt, modo uacant à generando? Accedit, quod in quibusdam aliquid aliud consideramus, quod in causa est. Nam medicus sanitatem, doctor scientiam ingenerat. cum tamen & sanitas ipsa, & scientia & participia existunt. Nec est dissimilis cæterorum ratio, quæ per facultatem aguntur.

At si quis materiam per motū generare asserat, is quā sic dicentes naturam magis attingat. nam cum generationis causa alteranti potius, & figuram uarianti tribuitur, tum etiam in cunctis rebus uel naturalibus, uel artificiosis, quod uirtutem habet mouendi, hoc efficiens appellare consueuimus. sed ne hi quidem recte opinantur. Nam pati & moueri materiæ est: mouere & efficere ad alteram pertinet facultatem. Declarant hoc opera tum artificiosa, tum naturalia. neque enim ex se uel aqua ipsa animal gignit, nec lignum efficit lectum, ut qui ab arte potius efficiatur. Ita isti non ob hoc tantum perperam dicunt, sed quia essentiam rei formamque tollentes, potiore causam prætermittunt.

Quin & corporibus reddunt generandi facultates, per quas nimium instrumentaliter generant, causam formæ submouentes: qui quòd calidum se cernere, frigidum concernere aptum sit, & cætera singula partim agere idonea sint, partim pati, idcirco alia cuncta ex his, & per hæc tum gigni, tum aboleri affirmant. At ignis ipse & moueri, & pati cernitur.

Ad hæc isti simili errore uersantur, ac si quis ferræ, & cuique instrumento rerum efficiendarum causam referat, quoniam ad ferrandum serra necessaria est, leuigaculum ad leuigandum: simili cæterorum ratione. Ita si considerant quòd ignis maxime & facit & mouet, parum tamen perspicunt, quomodo mouet. neque intelligunt, peius mouere, quā instrumenta. At nobis in uniuersum de causis supra dictum est, & nunc de materia, & de forma disseruimus. Iam uero quia motum lationis sempiternum esse demonstrauius, necesse est, his existētibus, generationem quoque perpetuam esse. Latio enim admouendo, submouendoque id quod uirtutem habet generandi, generationem continenter efficit. Simul aperitur, quæ supra diximus, recte tradi, id est mutationum lationem esse primam, non generationem. Vero nanque longe similis est ens non enti causam esse generationis, quā non ens enti, ut sit. Quod autem fertur est, quod gignitur non est. quocirca latio generatione prior habetur.

Cæterum quia ponitur, & demonstratum est rerum ortum & interitum perpetuum esse, lationē causam esse generationis censentes, illud quoque asserimus, si una tantum sit latio, fore cum inter se pugnent, ut fieri ambo nequeant. idem nanque & quod semper eodem se habet modo, idem efficere aptum est. Itaque aut semper erit generatio, aut semper interitus. Sed oportet plures esse motus, eosdemque cōtrarios uel latione, uel inæqualitate. nam oppositorū oppositæ sunt causæ. Quamobrē non prima latio causa est nascendi, & deficiendi, sed ea quæ fit per circulū obliquum. cui non modo unū continuū adest, sed etiam motus duplex, quod quidem est necessariū: utique si semper ortus & interitus continens est futurus. id est oportet motum esse sempiternum, ne deficiāt hæ mutationes. duplicem, ne alterum tatum eueniat. Latio igitur uniuersi perpetuitatis est causa: accedendi autem & abeundi, obliquitas. Iam enim longe receditur, iam propius acceditur. Quod si

interuallum inæquale fit, motus quoq; erit inæqualis. Ita si accedēdo, & appropinquando generat, consequens est, ut abeundo, & procul recedendo idem hoc interimat: & si sæpe accedendo generat, sæpe abeundo interimat. Nam contrariorum contrariæ sunt causæ. Interitus quoque & generatio naturalis par tempus fortiuntur. quo fit, ut singulorum tempora uitæque numerum habeant, atque hoc definiantur. Omnium siquidem rerum ordo constat, & omne tempus omnisque uita ambitu mensuratur: licet non eodem omnes, sed partim minore, partim maiore. his enim annuus ambitus pro mensura est, aliis anno maior: sunt quibus minor.

Quin & rationibus nostris argumenta sensus uidentur consentire. Accedente enim sole generationem, abeunte diminutionē, & pari utrunq; tempore fieri notamus. Interitus enim & generationis naturalis par tēpus est. quanquam interitus minore subinde tempore ingruit ob mutuam commistionem. nam cum materia inæqualis, nec eadem ubique sit, generationes quoque inæquales necessario erunt: aliæque aliis celeriores, aut uicissim tardiores. Ita fit, ut his orientibus, illa ocidant. Erunt autem, ut dixi, generationes, & interitus semper continētes, nunquam prædicta causa defuturi.

Et merito, naturam enim cunctis in rebus optimum quodque expetere putatur: estque esse quàm non esse præstantius. Esse autem quot modis dicatur, alio in loco est à nobis explicatum: quod cum omnibus adesse nequeat, ob longum à principio interiectum spacium, Deus uniuersum eo qui supererat modo, compleuit continentem generationem molitus. Sic enim maxime ipsum esse continuari queat: cum sit proximum substantiæ, generationem semper fieri. cuius, ut sæpe diximus, causa latio circularis est. quæ latio sola continens esse intelligitur. Quamobrem cætera, quæ affectiones, & uirtutes in se uicissim transeunt, ut simplicia corpora circularem lationem æmulantur. Nam cum aer ex aqua fit, ignis ex aere, rursusque ex igne aqua generationem in orbem iuisse dicimus, quia iterum recipitur. Horum itaque recta latio circularem imitata continens est.

Simul hæc haud dubiū reliquere id, quod quæritur à nonnullis, cur cum in propriam regionem corporum quodque feratur, immēso tempore corpora composita non desciscūt: causa huius præbente mutua uicissitudine. Nam si manerent, in sua quodque regione, nec à proximo mutarētur, iam composita fuissent dissipata. Mutantur ergo propter lationem duplicem. tum ipsa mutatio facit, ut nullum in aliqua ordinata constantiue regione persistere ualeat. Ac generatio quidē, & interitus propter quid sint, & quam ob causam, planum fecimus. auctor quoque tum ortus, tum interitus quis sit, ex dictis satis intelligitur.

Cæterum necesse est, ut supra alio in uolumine demonstrauius, aliquis motor sit, si motus est futurus, & si motus semper est futurus, motor semper existat, & si continuus, ut unus sit idēque ortus & interitus alterationisque immunis. & si plures motus orbiculares, principia quoq; plura sint,

quæ tamen omnia uni principio subiciantur. quòd si tempus continuum est, motus quoque continens necessario existit. Siquidem fieri non potest, ut absq; motu tempus sit. Tempus ergo est numerus alicuius continui motus, ac proinde circularis. ut initio disseruimus.

Sed utrum ob eius, quod mouetur, continuum, motus continuus esse dicitur? an quod id in quo mouetur, ut locus, uel affectio continens est? Nempe quia quod mouetur est continens. quo modo enim affectio continua est, nisi quia res, cui accidit est continua? quòd si cõtinuum eius, in quo fit motus, causa est continui motus, hoc soli loco adest. quippe qui aliquam habet magnitudinem. Huius autem circulare tantum continuum est. quare idem sibi semper est continuum. Corpus igitur, quod irrequieta uertigine rotatur, motum efficit continentem, motus ipse tempus.

Sed quoniam iis, quæ per generationem, uel alterationem, uel denique permutationem continenter mouentur, ordinem constare cernimus, & horum alterum post alterum fieri, ut nulla fiat intermissio, dispiciendum est, utrum aliquid necessario sit futurum, an nihil, sed omnia possint non fieri. Nam quædam non est dubium. Vnde extitit initio discrimen inter fore, & esse debere. quod enim fore uerum est dictu, id aliquando esse uerum sit oportet. quod autem esse debere, hoc non fieri nihil prohibet. potest enim aliquis ingredi debere, idemque non ingredi.

Sed breuiter cum existetium quædam esse possint, & item non esse, haud dubie generandorum similis erit ratio. neque hoc necessario erit. Vtrũ igitur cuncta huiusmodi sunt, an secus? Sed quædã necesse est simpliciter fieri.

Et ut non esse quædam non possunt, alia possunt, sic item fieri. Vt solstitia fieri necessariũ est, nec fieri potest, ut non efficiantur. Sed si prius factum esse, necesse est, si futurum est posterius. uerbi causa iactum esse fundamentum, si domus est futura: & lutum præfuisse, si fundamentũ est iaciendum, num si fundamētum actum fuit, necesse est domum fore? an non nisi illud esse simpliciter sit necessarium? quòd si hoc sit necessariũ, necesse item erit, iacto fundamento domum fore. Sic enim prius se habebat ad posterius, ut si hoc esset futurum, illud necessario factum fuisset. Si ergo posterius fieri est necesse, ut prius quoque fiat, est necessarium. & si prius, ut posterius. at non idcirco, sed quia positum est, futurum esse ex necessitate. In quibus ergo posterius esse est necesse, hæc reciprocare licet. Vt semper, si prius est factũ, posterius fieri sit necesse.

Si ergo in infinitum deorsum progrediantur, hoc posterius fieri non dico simpliciter, sed ne expositione quidẽ fieri necessarium erit. Semper enim alterum præcedat necesse est. quare & illud factum fuisse oportet. Ita si nullum est infiniti principium, ne primum quidem aliquid erit quamobrẽ fieri sit necessarium. Sed ne in his quidem, quæ finem habent, uerũ est dictu, hoc fieri necessarium esse, exempli gratia domum ædificari, cum iactũ fuerit fundamentũ. cum enim iactum esset, nisi semper hæc necessario ædifica-

retur, accideret, ut semper esset quod potest non semper esse. At oportet generationē semper esse, si huius generatio semper est. Nam quod necessario est, id sempiternum est. quoniam quod esse est necesse, hoc ut non sit, fieri non potest. Hæc ergo sic reciprocantur, ut siquid necessarium sit, idem sempiternum sit: si sempiternum sit, necessarium sit.

Et si huius generatio ex necessitate sit, sempiterna quoque sit: ac uicissim si sempiterna, eadē ex necessitate. Si cuius ergo generatio simpliciter est necessaria, necesse est in orbē eat, ac reciprocetur. Generatio enim finē habeat oportet, aut infinita sit. & si infinita, uel in rectū, uel in orbem. ut autem in rectum fine careat, fieri non potest, si futura est sempiterna. Principiū nanq; prorsus desideratur. siue deorsum ad futura, siue sursum ad exacta spectes. At licet generatio fine careat, eius tamen principiū habeatur oportet, & ipsa sempiterna sit. Quocirca necesse est, ut in orbem eat, ac proinde, ut reciprocetur. uerbi causa, si hoc esse necesse est, ergo & id quod prius. & si hoc, posterius quoque fiat oportet. idque semper absq; intermissione. haud enim interest, hoc per duo, an per plura dicatur. Simplex ergo necessitas in circulari motu, & generatione posita est. Tum si in circulari, necesse est singula gigni & genita esse: & si hoc est necesse, horum generatio in orbem currit.

Quæ merito ita se habent, ut quoniam motus circularis, ut aliàs explicuimus, motusque cœli sempiternus est, necessario, & hæc fiant, & motus sint futuri, quicunque ab hoc motu proficiuntur, quique ob hunc sunt. Nam si quod in orbem mouetur, id semper mouet quidpiam, necesse est, ut horū motus circularis sit. quod sic declaratur, Existente superiore latione, sol sic in orbem rotatur: tum ob huius circūactum anni tempora uoluuntur ambitu, redeuntque: & cum hæc fiunt, cuncta ab his fiunt.

Cur igitur quædam sic fieri uidentur? uerbi causa, aqua & aer in orbem fiunt: & si nubes futura est, ut pluuia sint oportet: & si pluuia, ut nubes. homines autem & animalia non reflectuntur in se, ut idem iterum fiat? haud enim est necesse, ut si pater fuerit genitus, tu quoq; genereris. Illud est necessarium, si tu genitus sis, ut pater quoq; genitus fuerit. Sed hæc generatio recte procedere uidetur. At principium consyderationis hoc iterum est, Vtrum omnia simpliciter reciprocetur, an non: sed quædam numero, quædam specie tantum. Ergo quorum mobilis substantia immortalis est, hæc haud dubie eadem erunt. nam motus rem sequitur motam. quorum uero mortalis & caduca, hæc ut eadem specie, non numero reddantur, est necesse. Quare aqua ex aere, & aer ex aqua redeunt eadem specie, non numero. Quod si & hæc eadem numero redeunt, at non ea quorum substantia talis efficitur, ut possit non esse.

Impressum Lutetiæ Impensis Ioannis Parui, prælo autem & industria Andrea Boccardi, & Antonii Augerelli generi.
Anno M.D.XXXII. XIII Cal. Maias.

... non potest ...

... non potest ...

... non potest ...

... non potest ...

... non potest ...

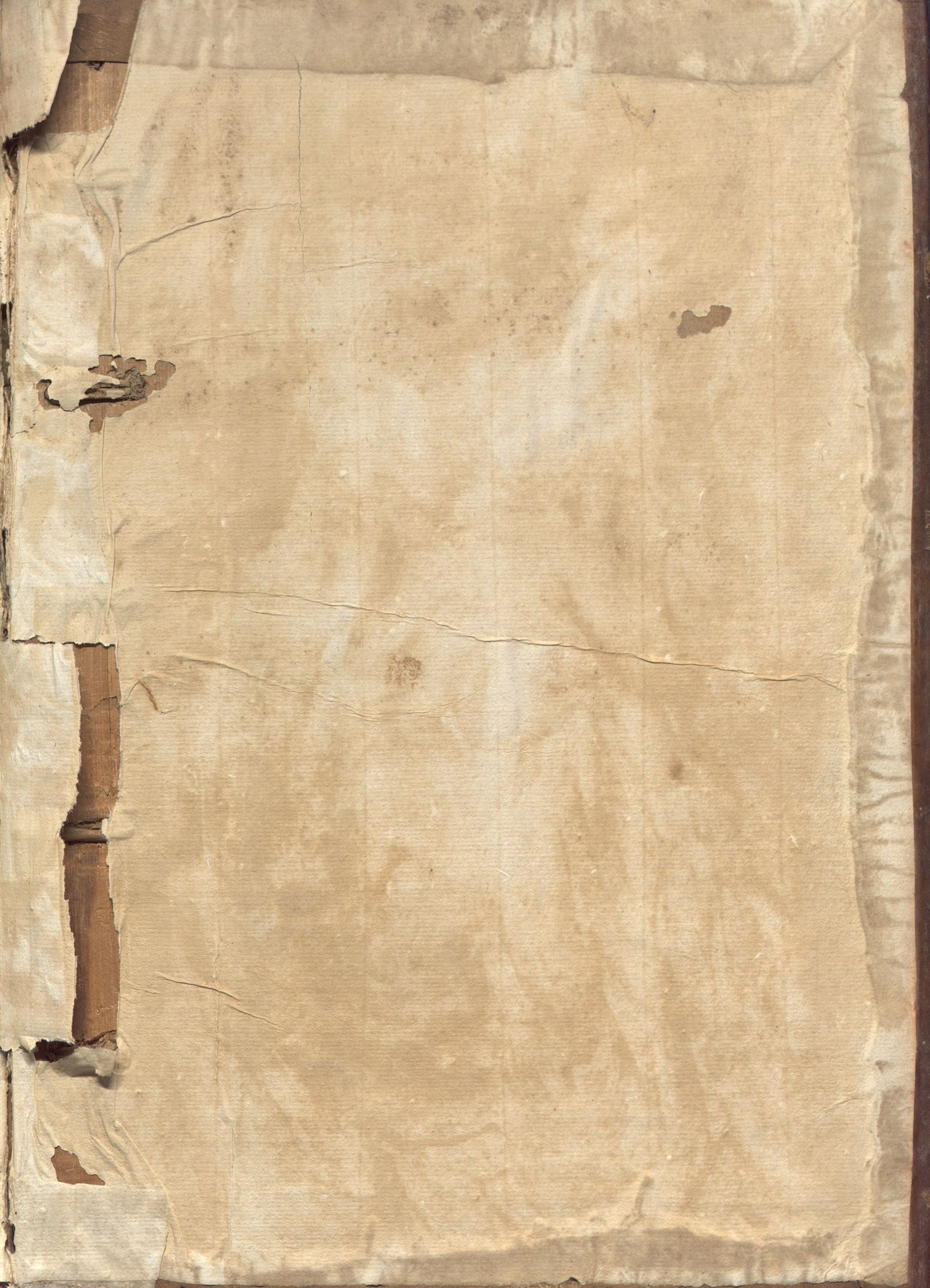
... non potest ...

... non potest ...

... non potest ...

... non potest ...

4

Small white label on the spine, containing faint, illegible text.

Biblioteca de Santa Cruz

5826

UVA. BHSC. SC 05826 (4)

